

NEMLZETI

MAGAZIN

21/10

2021/22-es évad
IX/2. szám

OKTÓBERI-
NOVEMBERI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

VADÁSZAT

Hobo: Csak hajtó vagyok, ne lőjetek!

VII. MITEM

Mesterek, művek, vélemények

OLIMPIÁRA VÁRVA

2023 – világszínházi ünnep Budapesten

NYITÓKÉP

VÁRVA

Samuel Becket drámájának szereplői Godot-ra várnak, aki majd... Godot persze nem jön, így marad a várakozás. Az örök várakozás. Mire is vár Estragon és Vladimir a végül egyetlen zöld levelet hajtó kiszáradt fa tövében? Csodára, megváltásra? És mire várunk mi? Például ilyen égetően aktuális kérdéseket körüljáró előadásokra, mint milyen a MITEM-en látott portói Nemzeti Színház Godot-ja volt.

Mert a színházrajongók arra vártak, hogy legyenek végre újra előadások. És újra legyen Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, amely 2020 és 2021 tavaszán is elmaradt. Ezt pótolta be a Nemzeti Színház most szeptemberben és októberben. Azon kevés színházi fesztiválok egyike volt a budapesti MITEM, amelyet a szervezők meg mertek rendezni – biztonságosan, és azt üzenve, hogy vissza kellene térnünk a normális kerékvágásba. Így is lett! (A nagy félelmek és riogatások közepette húsból csak két előadás maradt el: a maribori szlovén Nemzeti Színház Rómeó és Júliája és a görög Attis Társulat produkciója – mindkettőt később láthatja majd a közönség.)

„Nagyon sokan a Covid-bezártág alatt döbbsentünk rá, mennyire fontos nekünk a színház. Olvasni tudtunk, filmeket nézni is, zenét is hallgattunk, de a színházi közvetítések helyett, hogy pótolták volna az elmaradt előadásokat, csak fokozták hiányérzetünket” – írja a lapban olvasható MITEM-naplójában Osztovits Ágnes, aki sorra veszi a látottakat Robert Wilson Oidipuszától Az ember tragédiája temesvári előadásán át az olasz Emma Dante Misericordiájáig.

2022 tavaszán – reményeink szerint – jön a következő MITEM, és a Nemzeti Színházban újra láthatunk egy sor jeles külföldi társulatot. 2023-ban pedig még nagyobb nemzetközi merítés következik. Olyan seregszemle, amire még nem volt példa a magyar színházi életben. Két év múlva – olyan metropoliszok után, mint Moszkva, Isztambul, Szöul, Peking, Új-Delhi, Szentpétervár – Budapest rendezi meg a világ legjelentősebb fesztiválját, a Színházi Olimpiát.

Itt fog dobogni a színházi világ szíve. Már alig várjuk.

Samuel Becket: GODOT-RA VÁRVA – a São João Nemzeti Színház (Porto) előadása az idei MITEM-en volt látható Tompa Gábor rendezésében | fotó: Eöri Szabó Zsolt

7

Rendszerváltás a vadlesen

A vadászat egy felállás, egy világrend, a (rendszer)változás mindössze annyit tesz, hogy vadászcsapatok váltják egymást. A garnitúra cserélődik, de a vadászat marad. Nincs igazi fegyverletétel...

(Vidnyánszky Attila)

12

A tudatlanság haszna

Az első pillanattól fogva világos volt, hogy nem Az ember tragédiáját mutatjuk be, hanem olyan előadást hozunk létre, amelyet Madách szövege, ez az összetett, sokrétű, gazdag univerzum ihletett.

(Silviu Purcărete)

32

Színházi regény

Az ördög minden esetben színész és rendező egyszemélyben: rendező, aki a megkísértés szituációját idézi elő, és színész, aki álruhában akar a bizalmunkba férközni.

(Keresztes Balázs)

44

Gasztro-színház

A színész, Ujházi Ede leveles régen feledésbe merült, a vendéglői kínálat tartja életben, ahogy a Jókai bablevest is. Ma-napság minden bableves Jókai, és minden baromfiból készült húsleves Ujházi. Pedig nem az. Hasonló, de nem az. Nyomozás egy legenda nyomában.

(Fehér Béla)

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2021. október • IX. évfolyam 2. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • **A szerkesztő munkatársa:** Görömbölyi László • **Fotó:** Eöri Szabó Zsolt • **Korrektúra:** Lukácsy György

| **Kiadó:** Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • **Felelős kiadó:** Vidnyánszky Attila vezérigazgató • **Médiaajánlat:** 30/508-4711 | **Nyomdai**

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | **Nyomás:** HTS-ART Nyomda | **Megjelenik** 9000 példányban | **Lapzárta:** 2021. október 15.

Címlapon: Udvaros Dorottya és Söptei Andrea
Az ajtó című előadásban
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10–18 óra | Szo-V: 14–18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • VADÁSZAT

- 7** Rendszerváltás a vadlesen // Vidnyánszky Attila
- 9** Cenzúráról a sikerig
- 10** A vadászok gyülekezője
- FÓKUSZ • MITEM**
- 12** A tudatlanság haszna // Silviu Purcărete
- 14** Ádámok, Évák, Luciferek – Az ember tragédiája
- 16** Látni és látni // Lydia Koniordou
- 18** Tökéletes előadás – Oidipusz
- 19** Találkozás helyett... – Robert Wilson és Vidnyánszky Attila levélváltása

- 20** Most nem // Anatolij Vasziljev
- 22** A disztópia már jelen van // Teodórosz Therzopoulos
- 24** Olimpiára várva // Színházi ünnep 2023-ban
- 26** Iskolapéldák és cáfolatok // Osztovíts Ágnes

30 PREMIER GALÉRIA: A MESTER ÉS MARGARITA

NÉZŐPONTOK

- 32** Falusi Márton: Feldolgozás a feloldozás ellen
- 32** Keresztes Balázs: Színházi regény

34 PREMIER GALÉRIA: AZ AJTÓ

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 36** Caligula helytartója // A zarándok utolsó napja // Médeia // Rocco és fivérei // A falu rossza // Macskajáték

SZÍNHÁZNOVELLA

- 42** Zalán Tibor: Csontra, bőrre, késre

GASZTRO-SZÍNHÁZ

- 44** Fehér Béla: Hatvani Károly, a színészből lett vendéglős (és az igazság Ujházi leveséről)

48 TÖRŐCSIK MARI EMLÉKEST

51 A NEMZETI SZÍNHÁZ HÍREI

52 PROGRAMAJÁNLÓ

54 JEGYEK, BÉRLETEK

56 HAVI MŰSOR – NOVEMBER

FOLYÓIRAT

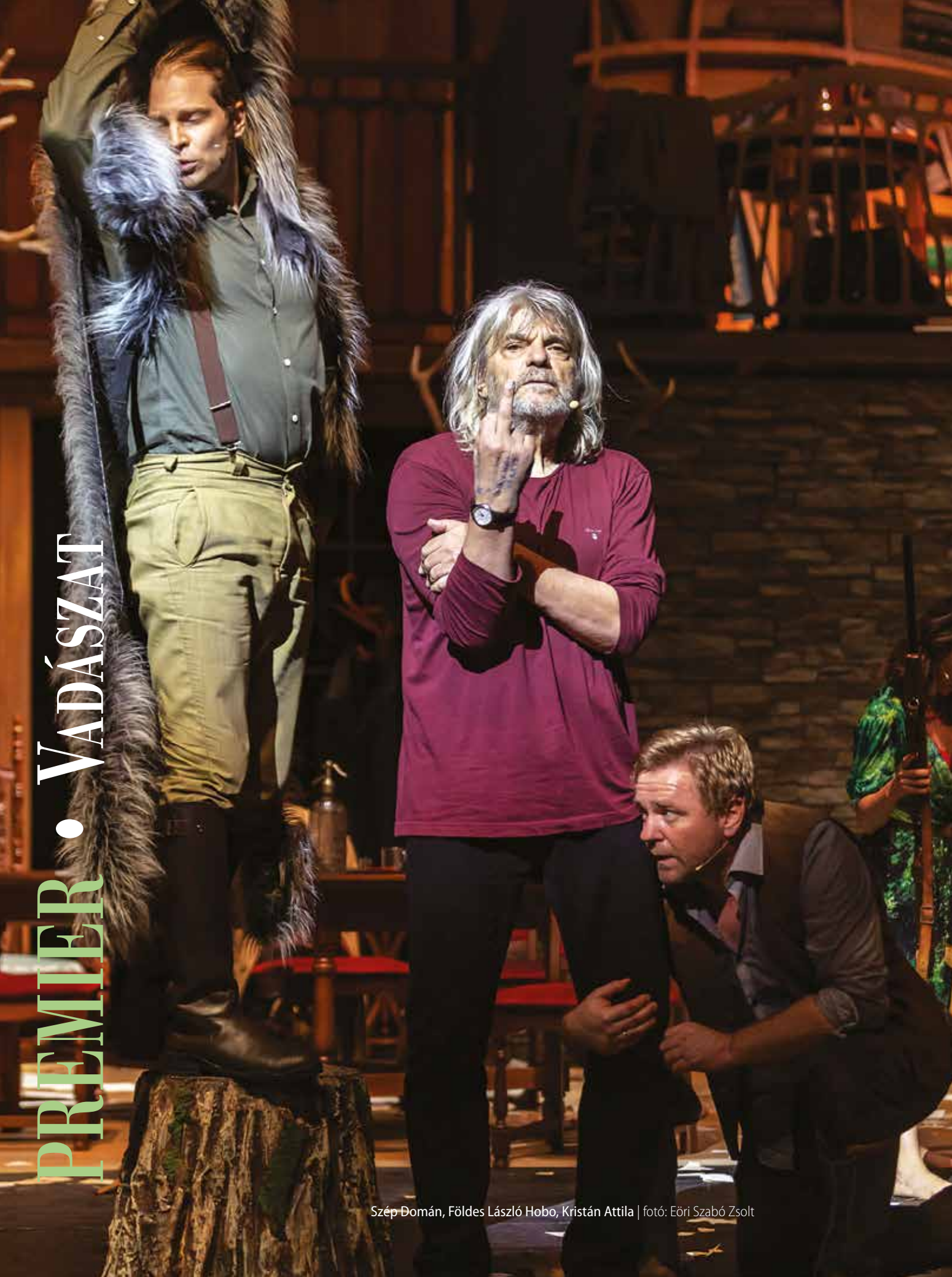
- 58** Szcenárium

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostroma, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A földtámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • VADÁSZAT

Szép Domán, Földes László Hobo, Kristán Attila | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Rendszerváltás a vadlesen

Vidnyánszky Attila rendező

Húsz évvel ezelőtt vitte színre először a Hobo Blues Band legendás, 1984-es albumát a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulatával. Vidnyánszky Attila szerint a Vadászat című előadás akkor még inkább koncert volt, mint színház. Azóta kétszer is megrendezte színpadon, de most egy teljesen új értelmezésben látható a Nemzeti Színházban. Két évtized – koncerttől a színházig.

Harmadszor rendezi meg a Vadászat című előadást. Kihagyhatatlan a kérdés: szeret vadászni?

– Bár nem ítélek a vadászok fölött, én sosem fogok vadászni. Horgászni néha szoktam: de az általam kifogott halak mindig visszatérhetnek a vízbe. Ugyanakkor, ha vadászati túlkapásokról hallok, és emiatt mindenki elítéli úgy általában a vadászokat, hajlamos vagyok a védelmükre is kelnem. Az erdélyi falvak és városok medvetámadásai is mutatják, hogy a vadászok által sokszor emlegetett állományvédelem és -korlátozás nem álszent beszéd. Különös ezt belátni, de az önmérséklet és önkorlátozás civilizációs erény. Persze ez nem vonatkozik az orgiasztikus vadászatokra... Egyébként az előadásunk csupán a felszínen szól a vadászatról, az mindössze

szerep a számunkra. Bár a bemutatónk egybeesik az Egy a természettel – Vadászati és Természeti Világkiállítással, ez csupán annyit jelent, hogy bekerül a kulturális programjába. Rendezőként számomra a vadászat nem szabadidős tevékenység, hanem metafora és alkalom, hogy beszélhessünk a világ mindenkori rendjéről.

Mire alkalmas ez a metafora?

– A vadászat számomra elsősorban egy olyan történeti keret, amelyben archetipusos majd minden szereplő: az életben is vannak vadászok, hajtók és felhajtók, nagyvadak, prédák vagy éppen vadásztatók... A vadászat egy drámai eseménysor, amelyben a szereplők belehajszolják egymást egy halálos, vagy-

is nagyon is életszerű végkifejletbe. Ernest Hemingway két regényének összehasonlításán tudnám kifejezni, mit is értek vadászaton. *Az afrikai vadásznapló* anekdotikus könnyedsége idegen az én megközelítésemtől, de *Halál délután* – még akkor is, ha ez egy rituális vadászatról, a bikaviadalról szól – viszont magában hordoz valamit az áldozatból, a vérből, a halál komolyságából, s így közelebb áll hozzám.

Hogyan került kapcsolatba Hobo Blues Band Vadászatával?

– Ungvári egyetemistaként hallgattuk ezt a legendás, 1984-es albumot, és meghatározó élményt jelentett számunkra. *A fal* című Pink Floyd-lemez mellett lenyűgözött a Hobo Blues Band konceptideze, és ez az érzés azóta is velem maradt. Hogyan jutott át a korong az akkor még a Szovjetunióhoz tartozó Kárpátaljára? Rejtély. Aztán 2001-ben a pesti Új Színházban rendeztem Feydeau *Bolha a fülbe* című parádés komédiáját, amiben kezdetben Hobo is szerepelt. Egy idő után kikérte magát az előadásból, mert unta, hogy Rugby szerepében minden alkalommal ugyanazt kell csinálnia, de attól még jókat beszélgettünk a büfében. Ő folyton azzal jött, hogy van egy szerepálma, Rettegi Fridolint szeretné játszani *A szabin nők elrablásában*, én meg egyre csak a *Vadászatról* faggattam. Meglepetésemre egyszer azt mondta, hogy persze, csináljuk meg. Akkor arra gondoltam, milyen nagyvonalú fazon: megengedi, hogy a kis beregszászi társulattal színre vigyük... Mint kiderült, több volt ez udvariasságnál.

Ebből lett a 2002-es beregszászi előadás?

– Néhány hónap eltelt, és egyszer csak megjelent a kis Beregszászban a nagy Hobo Blues Band. Fergeteges sikert aratott az előadás, ami inkább koncert volt teátrális elemekkel, mint színház, de a közönség, túlzás nélkül mondhatom, rajongott érte. Ezzel az előadással hatalmas turnét csináltunk a magyar lakta területeken, és mindenhol több ezres nézőközönség fogadott minket.

Melyik volt a legemlékezetesebb koncert-előadás?

– 2003-ban az Esztergomi Nyári Játékokon a bazilika előtt is előadtuk. Májig hálás vagyok Horányi Lászlónak, az Esztergomi Várszínház vezetőjének a meghívásért, mert a grandiózus tér miatt ott egy rendhagyó és számomra nagyon emlékezetes produkció született. Arra is szívesen emlékszem, amikor a kapocsi Művészetek Völgyében adtuk elő, és a taliándörögdi helyszínre nem fért be a rengeteg érdeklődő. Végül sokkal többen voltak, akik csak hallgathatták az előadást, mint ahányan látták is. A turné alatt tapasztaltam meg, micsoda rajongótábora van a Hobo Blues Bandnek itthon és a határon túl is.

Miben volt más a 2009-es debreceni verzió?

– A Csokonai Színház előadása már jóval inkább színház volt, mint koncert. Debrecenben már nem volt velünk a zenekar. Hobóval és a színészekkel sokkal több kis színpadi szituációt teremtettünk, és így jobban kibontakozott egy történet,

ami elsősorban a hajszára épült. Hobo, a szomorú fiú, a mindenkinek útban lévő bohóc menekülni kényszerül. Ebben az előadásban is szerepet kapott több beregszászi színész, de ez már egy teljesen más koncepció volt, ebben már benne voltak az eredeti lemez továbbgondolt témái, a *Bolondvadászat* címen megjelent lemez számai is.

És a mostani bemutató mennyiben idézi majd a korábbi rendezéseket?

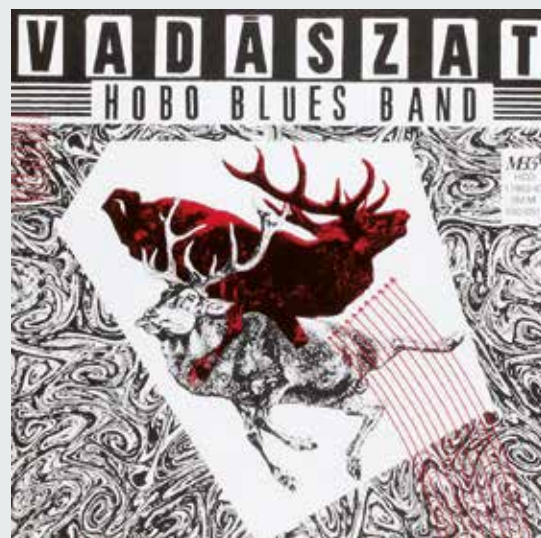
– A dalok és a zenei témák természetesen változatlanok, így a közönség hallhatja majd a sokunk számára kedves, slágerré vált betétdalokat, mint a *Mesél az erdő*, a *Fut a nyúl a mezőn*, a *Hajtók dala* vagy a *Remete története*. Ugyanakkor a mostani előadásunk egy tavaly készült forgatókönyv koncepciójára épül (*ennek társsírója az interjú készítője, Lukácsy György – A szerk.*). S bár a filmet továbbra is meg szeretném csinálni, most átalakítva a mozis ötleteket, színpadon rendezem meg az akkor végiggondolt képeket. A *Vadászat* központi eseménye ez alapján már tényleg szinte csak kulissza, valójában egy mágikus időszerkeztű történetet mesél el: két és fél nap, ami alatt megtörténik a rendszerváltás. A vadászat egy felállás, egy világrend, a (rendszer)változás mindössze annyit tesz, hogy vadászcsoportok váltják egymást. A garnitúra cserélődik, de a vadászat marad. Nincs igazi fegyverletétel, mert mire valaki leteszi a puskát, másvalaki már fel is veszi a földről. Rengeteg emlékem van a szovjet rendszerváltásról is, ami talán még nyersebb és durvább volt, mint a magyar. Ezeket az emlékeket is feldolgozom az előadásban. És arra számítok, hogy a próbák során a színészek is merítenek majd mindabból, ahogyan ők átélték a rendszerváltást.

A *Vadászat* színészgárdájának jelentős része meglehetősen fiatal. Ők milyen emlékeket mozgósítanak?

– A társulat érettebb tagjai már az első olvasópróbán is felevenítették az emlékeiket a vadászat jelentőségéről, és általában a szocialista elitről, valamint a rendszerváltásról. Ez sokat segít a fiatalabb színészeknek, és magának a produkciónak is. Hobo és Bodrogi Gyuszi bácsi például remek anekdotákat meséltek a vadászatokról – persze különböző előjellel. Gyuszi bácsi szenvedélyes vadászként azzal próbált meggyőzni engem is az „ügynek”, hogy annak idején Hofi mondogatta mindig fennhangon: akkor megy majd vadászni, ha a nyúl viszi a vadászpuskát. Aztán Gyuszi bácsi egyszer mégis elcsalta a komikust, aki nemcsak ráérezett az ízére, de maga is nagy vadásszá vált. A rendszerváltásról pedig – ha nem is személyes, de a szüleiken keresztül – rengeteg élményük van a fiatalabbaknak, és ezeket elő is csalogatja Hobo megannyi nyomasztó, de szórakoztató története. Ezekből a személyes képekből alakítunk ki színpadi helyzeteket. Húsz év alatt a *Vadászattal* eljutottunk a teátralizált koncerttől a zenés színházig.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók:Eöri Szabó Zsolt

CENZÚRÁTÓL A SIKERIG

1984 októberében jelent meg a *Vadászat*, a magyar rocktörténet legfajslýosabb konceptalbuma. Földes László Hobo irodalmi értékű szövegei, az egymással összefonódó dalok által megrajzolt történet, a megidézt nagy elődök Shakespeare-től Pilinszkyig, József Attilától Allen Ginsbergig, valamint Póka Egon és Tátrai Tibor zseniális zenéje – mindez együtt a Hobo Blues Band negyedik lemeze. Cenzúrázták, a politikusok magukra vették (és megsértődtek), akadályozták a megjelenést, voltak HBB-rajongók, akik csalódtak, mert a *Vadászat* eltért a korábbi lemezek keményebb, csöves hangvételétől. A dupla lemez mégis sikert aratott, üzenetei a kor eleve- nébe találtak, és bizony máig aktuálisak.

„Hobo számára a vadászat nemcsak a szertartásos zsákmányolást, a látványos öldöklést, a fékevesztett mulatást jelentette, hanem kihasználva a fogalomhoz kapcsolható asszociációértelmezési lehetőségeket, a vadászat ürügyén széles társadalmi tablót, térben-időben kibontott, nagy ívű társadalomrajzot vázolt fel, miáltal új dimenziókba helyezte a vadászat cselekményét, hogy elmondhassa véleményét a világról, az emberekről, a hatalomról, az alá- és fölérendeltségi viszonyokról, a kelet-közép-európai állapotokról, a Múltról és a Jelenről” – írta Sebők János rocktörténész.

2008-ban *Bolondvadászat* címmel megjelent dupla CD-n (ez volt a HBB 24. lemeze) a *Vadászat* dalai cenzúrázatlan szövegekkel hallhatók, a másik korongon pedig a rendszerváltozás tapasztalatait is megragadó dalokkal teljesítette ki Hobo a maga különös vadászatuniverzumát.

A vadászok gyülekezője

Csodálatos kocsik jönnek,
Legendás férfiak érkeznek,
Ezt nézd meg, érdemes!
Soruk nyílegyenes!
Első a rend,
Aztán a csend!
Fegyelem!
Fegyelem!

Trombita bődül, barsan a dal,
Hajtóvadászat hajnala van.
Nincs elég erdő, túl sok a vad.
Rendet csinálni indul a bad.

Hercegek, tisztek, tisztviselők,
Miniszterek és kegyencnők,
Testőrök, bankárok, a kormányzó,
Írók és színészek – nincs hiányzó.

Kisfia kérdi a madarászt:
– Lebetek vadász? – Nem, csak balász.
– válaszol az apja a fiának –
Nem mehet akárki vadászni.

Felment a függöny, itt van a perc,
Homlokod nedves, nagyokat nyelsz.
Na, fel a fejjel, fegyvert viselsz!
Kockázat nincs, mert úgyis Te nyersz.
Hallani, Halibó!
Vadászni de jó!
Hallani, Halibó!
Vadászni volna jó!

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo

Vadászat

Hobo – FÖLDES LÁSZLÓ HOBO | A vadászház igazgatója – BODROGI GYULA | Gondnok – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Fővadász – TÓTH LÁSZLÓ | Vadászok – SCHNELL ÁDÁM, MÉSZÁROS MARTIN, BORDÁS ROLAND | Színész – FARKAS DÉNES | Hajtók – RÁCZ JÓZSEF, KRISTÁN ATTILA | Hajtók asszonyai – GIDRÓ KATALIN m. v., BARTA ÁGNES | Tanítónő – ÁCS ESZTER | Juli – SZÁSZ JÚLIA | Robin Hood - SZÉP DOMÁN

Zenészek: GÁL ISTVÁN, GYÖRGY ATTILA, IGALI CSANÁD, KISS ZOLTÁN

gyerekszereplők: Dobai Zsombor, Gelb Ákos, Pálvölgyi Kristóf

Díszlet: Tóth Kázmér // Jelmez: Berzsényi Krisztina
// Koreográfus: Vida Gábor // Ügyelő: Dobos Gábor, Ködmen Krisztián // Súly: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

PREMIER: szeptember 29.

további előadások:

október 24., 25., november 24., 25. – 19 óra • Nagyszínpad

PÓKA
EGON

A Máté Péter-díjas basszusgitáros, zeneszerző 1953-ban született Kőbányán, és 2021 őszén hunyt el.

Játszott a Zorán-féle Metróban, 1997 és 2009 között a P. Mobilban, saját formációja a Póka Egon Experience volt. 1978 és 1993, majd 2009 és 2011 között volt a Hobo Blues Band tagja és zeneszerzője, így a *Vadászat* zenei anyaga is az ő nevéhez fűződik (Tátraival együtt). 1990-től négy évig kőbányai önkormányzati képviselő volt, 1994-ben megalapította a Kőbányai Zenei Stúdió művészeti szakképző iskolát, amelynek igazgatójaként dolgozott.

TÁTRAI
TIBOR

A Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas gitáros, zeneszerző 1952-ben született Angyalföldön. Játszott

többek között a Kárpátia, a Tűzkerék, a Juventus, a Syrius, a Török Ádám és a Mini, a Generál, a Hobo Blues Band, a Magyar Atom zenekarokban, saját formációi a Tátrai Band és a Tátrai Trend. A Hobo Blues Band 1983-as, harmadik, *Még élünk* című lemezen játszott először az együtessel, az 1984-es *Vadászaton* már zeneszerzőként is közreműködött. Olyan slágerek fűződnek a nevéhez, mint a *Rossz vér* vagy a *New York, New York*.

FÖLDES LÁSZLÓ
HOBO

A Kossuth-díjas zenész és író 1945-ben született Újpesten. Volt vegyésztechni-

kus, segédmunkás, propagandista, népművelő, komolyzenei klubszerző, gimnáziumi tanár. 1978 és 2011 között működött a Hobo Blues Band, azóta a Hobo és Bandája élén játszik. 2013 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja. Fél száz lemez, számos színdarab szerzője, önálló estjeivel járja a Kárpát-medencét. Írt könyvet a Rolling Stonesról, a 66-os útról, a HBB-ről, a két kötetes *Hobo ludens* a teljes életművet tartalmazza.

FÓKUSZBAN A MITEM

Silviu **Purcărete** és Az ember tragédiája **(12)** • Lydia **Koniordou** az Oidipusz aktualitásáról **(16)** • Robert **Wilson** és **Vidnyánszky** Attila levélváltása **(19)** • Anatolij **Vasziljev** a tanítás értelméről **(20)** • Teodórosz **Therzopulosz** a jelen disztópiájáról **(22)** • A Színházi **Olimpiára** várva **(24)** • **Osztovits** Ágnes szubjektív MITEM-naplója **(26)**

A tudatlanság haszna

Silviu Purcărete a madáchi univerzumról, a kicsinyítés kihívásáról és a maszkok előnyéről

A világhírű román rendező bátran nyúlt hozzá Madách Imre művéhez. Nem kötötték gátlások, beidegződések, elvárások. Olyan előadást vitt színre a temesvári magyar társulattal, ami alig két óra hosszú, és a lényegre koncentrált. De mi a lényeg? Erről is beszélgettünk Silviu Purcăretével.

Talán egy kezünk is elég megszámolni, hány külföldi rendező vágott bele, hogy megrendezze egyik legfontosabb művünket, *Az ember tragédiáját*. Ön miért vállalkozott erre?

– A feladat izgatott. A temesvári magyar társulat igazgatója, Balázs Attila elmesélte, hogy ez a magyar irodalom egyik meghatározó alkotása, és általában grandiózus előadások készülnek belőle, nagy szereposztással és hosszú játékidővel, hiszen hatalmas költői műről van szó. A felkérés ezzel szemben az volt, hogy a temesvári színház és társulat lehetőségeihez és igényeihez igazodva egy kamara-előadást készítsen, ami ne legyen hosszabb két óránál. Vajon lehetséges ezt az óriási művet minimalista módon, kis térben, kis társulattal színre

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA – Madách Imre művét a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház előadásában rendezte Silviu Purcărete | fotó: Bíró István

vinni? Izgalmas kihívás. Az első pillanattól fogva világos volt, hogy nem *Az ember tragédiáját* mutatjuk be, hanem olyan előadást hozunk létre, amelyet Madách szövege, ez az összetett, sokrétű, gazdag univerzum ihletett.

A jó fordításon áll vagy bukik, hogy egy külföldi kedvet kapjon az efféle munkához...

– Azt mondanám, hogy minél több jó fordításon. Gondoljunk Shakespeare-re, aki ötszáz éve élvezi a fordítások minden előnyét. Ha *Az ember tragédiájához* mérhető műnek több jelentős fordítása van, máris könnyebben hozzáérhetünk. Románul sajnos csak egyetlen fordítása létezik, Goga jó száz évvel ezelőtti munkája...

Octavian Goga költő, politikus volt, egy időben Ady Endre barátja. Madách műve mellett Petőfit is fordított.

– Bár maga a fordítás költészeti szempontból gyönyörű, a mű „régimódinak”, archaizálónak, nehézkesnek tűnt. Ezután a francia verziókat vettem kézbe. Van köztük, amelyik nem az eredeti stílus és nyelvezet kifinomult visszaadására törekszik, hanem a szöveg pontos jelentésére helyezi a hangsúlyt. Eze-

ket is olvasva sokkal izgalmasabbá vált számomra a *Tragédia*, ugyanis a szöveg így modernnek és rendkívül erősnek hatott.

Most az ön rendezésével egyfajta új fordítást kaptunk, amit mi magyarok talán meg se merünk tenni. Mert túlságosan tiszteljük a művet, és persze kicsit unjuk is.

– Ez történik a nagy nemzeti művekkel. A közelség sok szempontból „fojtogató” lehet. Egy magyarul beszélő számára bizonyára nagyon nehéz megküzdeni Madách szövegével. Az angoloknak a Shakespeare-hez és a drámáihoz való viszonyuk ehhez hasonló. Az angol nyelvű szöveggel nem lehet olyan szabadon bánni angolul, mint amekkora szabadságot más nyelvek biztosítanak a különböző fordításokkal. Magam is tapasztaltam a korlátokat, amikor Angliában Shakespeare-t rendeztem. Egy író a fordítások révén válik egyetemessé, mint Shakespeare, aki már régen nem angol író, hanem olyan szerző, aki számos kultúrának a szerves részévé vált. Madách esetében én hasznot húztam a „tudatlanságomból”. Élveztem a szöveggel való közvetlen, korlátoktól, beidegződésektől, előítéletektől mentes kapcsolat lehetőségét. Azt éreztem az első pillanattól, hogy ez a szöveg egy élő és érdekes előadás forrása lehet. Leg-

inkább a drámai szerkezet érdekelt, ami rendkívül modern, és nagyon drámainak éreztem a teológiai szempontokat is.

Madách műve és az ön rendezése is a teremtéstől indul. Miként jut el az előadás a másik „végpontig”, a megváltásig?

– Ez a darab alapvető kérdése. Amit látunk – Ádám útja végig a történelmen –, valójában nem más, mint az ördög által megidézett álmom annak érdekében, hogy megghiúsítsa a megváltás lehetőségét. Madách azt mondja, hogy a történelemben nem létezhet megváltás az ember számára, az valahonnan más-honnan érkezik... Ádám Lucifer vezetésével végigjárta a történelem minden korát, és amikor eljön az idők vége – a Falanszter, Az úr és az Eszkimó színben –, útja végén Ádám öngyilkos akar lenni. Lucifer még biztatja is. Csak hogy Éva közli, áldott állapotban van – és ezáltal megmenti Ádámot.

Az előadás végén derűs párokat látunk. A nők – minden Éva – terhes már, akiket az Ádámok ölelnek.

– A befejezés bizonyos értelemben messianisztikus, amennyiben feltűnik a gyermek mint a jövő, aki maga Jézus.

Minden Tragédia-rendezőnek a legnagyobb dilemmája, hogy a hatalmas madáchi univerzumból mit emel ki, milyen csapásokon halad. Mi volt az ön módszere?

– Én sosem úgy dolgozom, hogy otthon szépen kigondolok mindent, amit majd az adott előadásban alkalmazni fogok. Számomra a színházi produkció folyamatos felfedezés, olyan labirintus, ahol minden sarokban rábukkanhatunk valami érdekesre vagy érdektelenre. Most sem volt egy előre kialakított, világos elképzelésem. Egy sor kérdéssel vágtam neki a munkának, és végül még több kérdéssel lettem gazdagabb – de hát a remekművek, mint a *Tragédia* is, már csak ilyenek. Talán lehetetlenül hangzik, de erről többet nemigen tudok mondani, mert már két év is eltelt azóta, hogy az előadást Temesváron bemutattuk, és a részletekre nem emlékszem. Sajnos ez mindig

így van, de hadd magyarázzam meg. Hiába rendkívüliek a színészek, hiába a siker, mivel minden rendezésemnél elégedetlen vagyok magammal, ígyekszem nem foglalkozni a munkáimmal a bemutatók után... Most, amikor a MITEM-en a felújító próbán ott kellett lennem, izgultam, hogy vajon mivel fogok szembesülni. Egészen jó dolgokat láttam, meg is lepődtem magamon. De félre a tréfát! A legnagyobb segítséget a dramaturgként közreműködő Visky András nyújtotta. Aprólékosan feldolgoztuk a szöveget, és ő vállalta magára azt a nehéz feladatot, hogy megvalósítsa és kontroll alatt tartsa az összes szerkesztési elképzelésemet, és a drasztikus húzásokat, rövidítéseket, sűrítéseket. Izgatott, hogyan lehet minimális eszközökkel és röviden megragadni egy-egy szín gondolati lényegét.

Az előadás egyik „lényege” a maszk. Hogyan született meg a rendezésnek ez a különlegessége? Vagyis, hogy az éppen Ádámot és Évát alakító színészek maszkot viselnek, de nem

ÁDÁMOK, ÉVÁK, LUCIFEREK

Szögezzük le gyorsan: Silviu Purcărete, aki a korábbi MITEM-ek talán legnagyobb élményét szerezte Goethe *Faustjának* monumentális előadásával, nem kezeli le a mi Madách Imrénket s nemzeti büszkeségünket, *Az ember tragédiáját*. Nagyon is komolyan veszi, amikor a temesváriak szűk színpadára igazítja, s Visky András drámaíró-dramaturg segítségével alaposan megkurtítja a darabot.

Három-négy óra helyett százpercnyi a magával ragadó előadás, és csak egyetlen szín marad ki, a prágai, amely Madách magánéleti válságának, keserűségének tükörképe. A tehetség aprópénzre váltása egy léha asszony kedvéért nem illik bele Purcărete koncepciójába. Ő a férfi–nő-kapcsolatban az egymásra utaltságot látja

a bibliai, történelmi térben és időben, a sorsfordító pillanatokban. Évát nemcsak Kepler nejeként lehet megvásárolni, hiszen boldogan belebújik a piros tűsarkú cipőbe, amit Lucifer – a temesvári előadásban a háromból az egyik – többször is felkínál neki. Először rögtön a paradicsomban, hogy elérje az almafa tiltott gyümölcsét, holott csak le kellene hajolnia a lába elé hordott gránátalmáért vagy szőlőfürtért, és akkor nem üzetnének ki párjával az édenkertből. Éva persze nem egy nő, hanem *a* nő, aki minden botlása ellenére társa az örök férfinak, Ádámnak. Aki pedig csalódásai közepette is ragaszkodik az újabb és újabb keserű pohár felhajtásához.

ők beszélnek. A szövegüket mások mondják, akik már voltak, vagy lesznek Ádám és Éva.

– A maszk az egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb eleme a színháznak, már a kezdetektől. A maszk egy tárgy, ami átalakulhat bármivé, ötleteket adhat, költészetté válhat. Ebben az előadásban olyan eszközzé vált, amely előmozdította a darab feltárását. Ha végletesen leegyszerűsítjük, *Az ember tragédiája* nem más, mint papírra nyomtatott betűk sorából álló szöveg, ami aztán a színpadon elhangzó szavak, mondatok láncolatává, jelenetté, színésszé, székké, fává, fénné és maszkká válhat. Egy „nyelv” alapelemeiről beszélünk. A maszk ebben az esetben tehát a színházcsinálók egyik „betűje”. Úgy éreztük, hogy az előadásunkban szükségünk van a maszkra, amelynek segítségével megmagyarázhatunk bizonyos dolgokat. Volt ennek ugyanakkor egy gyakorlati, ha úgy tetszik, banális funkciója is. Az igazgató úr egy társulati előadás rendezésére kért fel, hogy a tagok lehetőleg egyenlő súlyú feladatot kapjanak. Ne az legyen, hogy van három szár, a többiek pedig végig statizálják a darabot. Legyen akkor felváltva mindenki Ádám és Éva (és van még három Lucifer), ami persze sok új jelentéssel gazdagította az előadást. A maszk ehhez következetesen alkalmazható eszköznek, a nézők számára pedig végig világosan értelmezhető megoldásnak bizonyult.

A maszk – igaz, más okból – a mindennapjaink része lett a Covid-járvány hullámai között élve. Művészként hogyan éli meg ezt a válságot?

– Nem tudom, mi lehet az azonnali válasz. Talán az utánunk következő generációk majd megértik és értelmezik azt, amiben mi most élünk. Mi csak élünk. Egyszerűen csak élünk, mint a hangyák, és tesszük a dolgunkat. Nem hiszem, hogy a művésznek valódi hatalma lenne ahhoz, hogy megváltoztassa a világot. Nincs nagyobb szerepe annál, minthogy megédesítse az emberek szívét.

KORNYA ISTVÁN

Van tehát három Lucifer, és színésként más Ádám és Éva. A temesvári társulat minden tagja szerepet kap, s aki az adott jelenet résztvevője, az nem beszél. Helyette a narrátor értelmezi a helyzetet. A játék egyetlen pillanatra sem áll meg, a pár négyzetméternyi színpad közepére állított hosszú asztal alatt-felett-körül mindenki elfér: Ádámok és Évák, a mindig manipulálható tömeg. Ha a helyzet úgy kívánja, az asztalon homokpiramis épül, vagy éppen guillotine. Ha felfordul az asztal, római kéj nők szerelmi ágya lesz. Csupa játék, csupa pazar ötlet.

A dráma csúcspontján, amikor Ádám a történelem és a jövő kilátástalanságát átélve úgy dönt, hogy véget vet az életének, megjelenik az állapotos Éva, hogy folytatásra bírja. Ezután az asztal alól előbújik a sok-sok Éva – mindannyian nagy hassal. A döntés közös: folytatni

kell. Az Úr pátosz nélküli, vékony női hangja csak a nagy fordulat után hangzik fel.

Szándékosan nem a jelmezek és egyenmaszkok filozófiájáról szölgünk. Nem említettük a remek zenét. Mindezt máshol is megkapjuk. Ami igazán megragadó, az Purcärete világlátása, emberszeretete, ahogy a tragédiában is észleli a komikumot, ahogy alkalmazkodik egy kicsi színpad adottságaihoz, ahogy egygé kovácsol egy nem csupán sztárokból álló társulatot. Ahogy az amatőrséget az előadás javára fordítja, felidézve a misztériumjátékok, a régi iskoladramák és a vásári komédiák hangulatát. És mégis hű marad Madáchhoz.

OSZTOVITS ÁGNES

Látni és látni

Lydia Koniordou – az Oidipusz-előadás hírnöke, mesélője

Mire valók a nagy költők? Mi a színész szabadsága egy mérnöki pontosságú előadásban? Miféle energiák szabadulnak fel a mozdulatlanságban? Mire tanítanak bennünket az ókori drámák? Ezekről a kérdésekről is beszélgettünk a Robert Wilson által rendezett Oidipusz előadás egyik sztárjával, a görög Lydia Koniordouval.

Mi volna a legfontosabb mondat, amit a műből kiemelne?

– „Te látsz és nem látod” – mondja Teiresziasz, a vak jós Oidipusznak.

„Milyen fertőben élsz...” – így folytatódik a mondat.

– Ekkor tárja fel a jós Oidipusznak, hogy az megölte saját apját, feleségül vette tulajdon anyját, így gyerekeinek apja és testvére is. Oidipusz akkor kezd végre látni, amikor sorsát megismerve, megvakítja önmagát. „Te látsz és nem látod” – mit jelent ez a mondat ma? A világ küldi nekünk a jeleket, hogy nagy a baj, de az emberiség azt az utat választotta, hogy nem akarja meglátni ezeket. Gondoljunk csak a klímaváltságra. Sok oka van ennek a mi vakságunknak: pénzügyi, politikai, ideológiai. Nem beszélve egzisztenciális félelmeinkről. Félünk az ismeretlentől, félünk megváltoztatni mindennapi rutinjainkat, lemondani

kényelmünk egy részéről, a fogyasztói társadalom kínálta bőségről.

Mi a művészet, a színház feladata ebben a krízisben?

– Az a hivatásunk és feladatunk, hogy nagy költők művein keresztül ráébredjünk az embereket arra, amit látni kellene. Érzem, tapasztalom, hogy az emberek szomjazzák a kultúrát. Igénylik a művészeteket, így a színházat is, mert válaszokat keresnek. A színház persze nem ad válaszokat, de segít a gondolkodásban, abban, hogy jól teszi fel a kérdéseket, így ösztönözni tud a keresésben. És persze mi művészek is keresők vagyunk! Oidipusz egy hármas elágazáshoz érve dönt – persze nem ismerve a jóslatot –, a saját sorsáról: végzetesen. Az előadás rendezőjének, Robert Wilsonnak is ez a kérdése: mi vajon képesek vagyunk meglátni és elviselni az igazságot? Ma is azt érezzük,

„Ez az előadás Wilson víziója, álma erről az ősi történetről. Őt a mitológiai – vagyis emberi – archetípusok feltárása érdekli. Ez a fajta színház nem pszichologizál, nem az egyedi érdekli, hanem az, ami bennünk, emberekben közös, univerzális.

LYDIA KONIORDOU

Görög színésznő, számos nemzetközi produkció résztvevője. Rendezőként az athéni Nemzeti Színházban is dolgozott, volt színházigazgató, 2016 és 2018 között pedig a görög kormány tagjaként kultúráért és sportért felelős miniszter. Egyedi módszert alakított ki az ókori görög tragédiák tanítására, amit többek között Oxfordban, a thesszaloniki Arisztotelész Egyetemen és Edinburgh egyetemén is oktatott. Tagja az ókori drámákkal foglalkozó nemzetközi tudományos társaságnak (Desmoi).

hogy keresztúthoz értünk, és döntenünk kellene... Ebben segítségünkre vannak a költők, akik az igazság keresésében a legnagyobb mélységig jutottak.

Mint Szophoklész, akinek *Oidipusza* több mint kétezer év elteltével is aktuális.

– Fontos tudni, hogy Wilson nem Szophoklész szövegét vitte színpadra. A történet leglényegesebb mondatai hangoznak el, és az én szerepem, hogy elmondjam a történet magvát. Ez az előadás Wilson víziója, álma erről az ősi történetről. Őt a mitológiai – vagyis emberi – archetípusok feltárása érdekli. Ez a fajta színház nem pszichologizál, nem az egyedi érdekli, hanem az, ami bennünk, emberekben közös, univerzális. Előadásai azt a szabadságot kínálják a közönség soraiban ülő sokféle embernek, hogy a saját személyiségük, pszichéjük révén kapcsolódjanak a történethez, hogy a maguk álmát álmodják. Ez a szabadság az, amit ma nagyon kívánunk. Nem pedig az, amikor megmondják nekünk, mit lássunk, mit gondoljunk, mit tegyünk, hanem megengedi, hogy válasszunk...

Mérnöki pontossággal megtervezett és kivitelezett előadása-iról nevezetes Robert Wilson. Mi a színész szabadsága ebben a precíz rendben?

– Wilson zsenialitását az adja, hogy mi mindannyian – színészek, táncosok, az egész technikai személyzet –, egy Wilson teremtetten univerzum bolygói vagyunk. A planéták pontosan meghatározott körökben járják útjukat térben és időben, ugyanakkor ez a rend egyfajta időtlenséget is teremt. Azt érzem, hogy túllépsz a halálon. Mi lehetne ennél felszabadítóbb? Wilson pontos, szigorú partitúrát készít, nagy fegyelmet és precizitást követel, de megadja a lehetőséget a színészeknek, hogy a kereteken belül ki-ki a maga útját járja be. A színészek általában korlátozva érzik magukat, ha nincs lehetőségük csinálni valamit a színpadon, azt szeretik, ha sok a szövegük. Wilsonnál más a helyzet. Amikor hosszú időn át mozdulatlanul

kell állnunk, ebben a mozdulatlanságban valójában belső mozgás rejlik, és ez képes hatni a nézőre. A keleti színház pontosan ismeri ezt a technikát. A színész lelke, energiája vertikálisan is „terjed”, kilép a színpad horizontális teréből. Akár az eget is megérinthez, vagy a föld közepének forró magmájába merülhetek. Végtelen utazás ez.

Ön évtizedek óta tanít is, de nagyot változott eközben a világ. Milyen tapasztalatai vannak, mire kíváncsiak az új generációk?

– Mi mindent költésszé akartunk alakítani – a szövegtől a kosztümökön és a mozgáson át a díszletig. Nagyon sokat kísérleteztünk, gyakoroltunk, kutattuk a színészi technikákat, volt a munkánknak valami „kézműves” jellege. Mindent nagy mesterektől tanultunk, és így indultunk el a magunk útján. Igazságtalan minden általánosítás, de azt tapasztaltam, hogy

ebben az „egyszerhasználatos” világunkban ehhez már nincs meg a szükséges türelem, kitartás... Légy, aki vagy! – szokás mondani. Ez helyes, de nem elég. A művésznak rendkívül sokat kell tanulnia abból, amit már mások feltártak, és folyamatosan dolgoznia kell önmagán, hogy minél tökéletesebben uralja a mozgását, a hangját, az energiáját. Minderre nem csupán azért van szükség, hogy ügyesen mozogjon és szépen beszéljen, hanem hogy mindezeket a művészi kifejezés eszközévé tegye. Mesterem volt a nagy görög rendező, Karolos Koun, aki az ókori darabok kortárs szemléletű színreállításának kiemelkedő alakja. Dolgozhattam olyan új utakat kereső alkotóval, mint az önök csodálatos színésznőjét, Töröcsik Marit is rendező orosz Anatolij Vasziljevvel, vagy éppen Robert Wilsonnal. Az ő módszereik is beépültek abba, amit az ókori görög színházról tanítok, vagyis a költészet, a zene és a tánc egységét, más szóval: a költői színházat. Igyekszem ezt a látásmódot átadni a tanítványaimnak, így próbálunk elfeledett, porosnak mondott ókori műveket, de kortárs szövegeket is vizsgálni, és lám – kinyílnak, kivirágoznak, ha van bátorságunk és tudásunk más nézőpontú megközelítést alkalmazni. Sokszor érzem, hogy egy szöveg csak próza, csak történet – és így horizontális marad. A költői látásmód a színházban vertikális irányokat nyit meg. Wilson is azt vallja, hogy a realizmus hamis képet ad a világról. A költői megközelítés igazságában hisz.

KORNYA ISTVÁN

| fotó: Lucie Jansch

TÖKÉLETES ELŐADÁS

A színházrajongók több száz kilométert is utaznak, hogy Robert Wilson-produkciót láthassanak. Az idén nyolcvanéves amerikai rendezőt korunk legnagyobb alkotójának tartják, reneszánsz művésznek, aki megújította a színpadot, s új fejezetet nyitott a világ színháztörténetében.

A magyar közönség nagy része, amely két estére zsúfolásig megtöltötte a Nemzeti nagytermet, itthon eddig két Wilson-előadást láthatott csupán az elmúlt évtizedekben (korszakalkotók közül egyet sem), s most vastappsal köszöntötte a nemzetközi társulatot, az olasz, francia, német és görög nyelven megszólaló színészeket, a ragyogó táncosokat, a szaxofonos férfit, de mindenekelőtt a távolmaradó rendezőt, aki az *Oidipusz* kottáját megírta.

Noha a kevés szöveget – hiszen a műnek csak a leglényegibb mondatai hangzanak el – annak rendje s módja szerint a színpad fölé vetítették, a nézők alig-alig olvasták Szophoklész sorait, mert a látványt egy pillanatra sem akarták szem elől téveszteni. Wilson ugyanis nem a szöveggel, hanem a képekkel mesél, és minden képet, mozdulatot megkomponál, minden lépésnek, minden gesztusnak szerepet szán. Nem mindegy, hol, milyen felállásban szólalnak meg a szereplők, mikor fontos a szimmetria, s mikor az aranymetszés. Ezen

a színpadon semmi sem történik véletlenül. Nagyszerű a hanghatás, a zeneválasztás, a vad tánczene és szaxofonszóló. Az sem véletlen, hogy melyik szereplő milyen hangfekvésben, milyen nyelven ismét meg szophoklészai mondatokat.

Az előadás üzenete ugyanaz, mint a fordító, az európai irodalom történetét megíró Babits Mihály szerint a világ talán legtökéletesebb drámájáé: az igazság megismerése – legyen az bármily fájdalmas – előbbre való, mint a nyugalmas jólét. A sors elől nem menekülhet az ember. Oidipusz nem tudja, hogy egy útkereszteződésnél saját apját küldte halálba, nem tudja, hogy anyját vette nőül, s nemzett neki négy gyermeket. Amikor a jószándékú és erőteljes figyelmeztetések ellenére megtudja az igazságot, kiszúrja mindkét szemét.

Wilson üres színpadának háttéréből erős reflektor vetül a nézőtérre, így indul a darab és így is végződik, csak éppen Oidipusz sikerei csúcsán a sötétség lesz az úr. A fényt az igazság hozza vissza. Oidipusz vakon lát tisztán.

Tökéletes előadás. Persze ami ennyire tökéletes, az óhatatlanul kissé hideg is. Beleborzongunk Wilson zsenialitásába.

OSZTOVITS ÁGNES

Találkozás helyett...

A MITEM látogatói számítottak rá, hogy Robert Wilson ígéretéhez híven eljön Budapestre, az *Oidipusz*-előadását meghívó Nemzeti Színházba. Személyes találkozásra nem kerülhetett sor, levelet küldött maga helyett. Szerettünk volna interjút is készíteni vele, amiben művészi koncepciója mellett azt is megkérdeztük volna, hogyan látja a művészi szabadságot is korlátozó intézkedések és ideológiák térnyerését hazájában, az Egyesült Államokban, illetve mely országokban milyen politikai ügyekben emelte fel korábban a szavát úgy, mint Magyarország esetében tette. Kérdéseinkre sajnos nem kaptunk választ.

ROBERT WILSON KÖZLEMÉNYE

Nagyon büszke vagyok arra, hogy az *OEDIPUS* (Pompeji, 2018) című színházi előadásomat bemutatták Budapesten, és megoszthattam ezt az élményt ennek a gyönyörű városnak a népével. Az ókori görög színház szellemében, melynek korai gyökerei az agorában, a város társadalmi, politikai és művészeti életének központjában rejlenek, nem hagyhatom figyelmen kívül e turné átfogó kontextusát.

Mély sajnálattal és szomorúsággal figyelem, hogy Magyarország jelenlegi nemzeti kormánya korlátozza a művészeti élet és az oktatás szabadságát. A Színház- és Filmművészeti Egyetemen tavaly végrehajtott úgynevezett „modellváltás” antidemokratikus támadás volt az egyetem autonómiája ellen. A kormány által kinevezett új kuratóriumot Vidnyánszky Attila vezeti, aki egyben a MITEM Fesztiválnak, és az ország számos egyéb kulturális intézményének is a feje.

Bár boldog vagyok, hogy a budapestiek láthatták az előadásomat, állampolgári kötelességemnek tartom leszögezni, hogy nem értek egyet az oktatási és művészeti intézmények függetlenségének és szabadságának a kizsigerezésével, és azzal sem, hogy egészségtelenül sok hatalom és túl nagy befolyás koncentrálódik túl kevesek kezében. Ezért a MITEM Fesztiváltól kapott honoráriumom felét a FreeSZFE nevű kezdeményezésnek adom, amely a jelenlegi kormányzat támogatása és elismerése hiányában is folytatja független oktatási tevékenységét. Továbbá az elkövetkező hetekben részt veszek egy beszélgetésen a FreeSZFE diákaival. Őszintén remélem, hogy a FreeSZFE-t továbbra is támogatni fogják a világ minden tájáról, és ami a legfontosabb, a magyar kormány hamarosan helyreállítja állami egyetemi státuszát.

Robert Wilson

Párizs, 2021. szeptember 17.

TISZTELT ROBERT WILSON!

Engedje meg, hogy válaszoljak a nyílt levelére.

Egy csodálatos előadás élményével lettek gazdagabbak, akik a MITEM-en látták az Ön által rendezett, megrendítő *Oidipuszt*. Ennek fényében különösen szomorú, amiről írnom kell Önnek.

A MITEM (Madách International Theatre Meeting) elmúlt hét éve, a meghívott vendégek sora – közöttük Ön is – azt bizonyítja, hogy a Nemzeti Színház színházi találkozója nyitott, a művészet sokféleségét és szabadságát hirdető esemény. A nevében szereplő találkozás szót rendkívül fontosnak tartjuk, mert mi a kultúrát, a világnézetek, a színházi eszmények találkozásában, a vélemények cseréjében, a párbeszédben hiszünk. Meggyőződés, hogy a 2014-ben általam alapított MITEM hozzájárult ahhoz, hogy a magyar színházi élet szabadabb, nyitottabb és befogadóbb legyen.

Önnek szíve joga, hogy úgy nyilatkozzon, ahogy azt a lelkiismerete diktálja. Ugyanakkor sajnálom, hogy egyoldalúan tájékozódott és tájékoztatott.

Vajon a meghívó fél érvei, gondolatai nem számítanak egy ilyen horderejű nyilatkozat esetében? Az Ön nyílt levele azt jelzi számomra, hogy Önt – ahogyan engem is – érdeklik a közélet és a társadalom kérdései, amelyek megvitatása során alapvető fontosságú a vélemények sokszínűsége. Levelének közzététele azt is bizonyítja, hogy Magyarországon Ön szabadon elmondhatja a véleményét. Vajon az én érveim, véleményem megjelenhetnek-e szabadon Párizsban vagy Berlinben? Vajon kiegyensúlyozottan tájékoztatják-e majd a francia és a német lapok az olvasóikat a vitánkról és a MITEM-ről? Rossz tapasztalataim miatt félek, hogy abban a demokriakusnak és szabadnak mondott sajtóban nem ez történik majd. Vajon ez-e az a szabadság, amire Ön is és én is vágyunk?

Önnek szíve joga azt támogatni, akit arra érdemesnek tart. Ám szeretném felhívni a figyelmét arra, hogy azok, akik korábban vezették a Színház- és Filmművészeti Egyetemet, és akik ma a FreeSZFE-t működtetik, és akik évtizedeken át egyeduralgoként meghatározták a magyar színházi szakma történetét, nos, azok nem adtak teret az Ön magyarországi megjelenésének. Eddig Ön mindössze egyetlen vendégelőadással szerepelt Budapesten, 1992-ben. 2014-ben pedig Eszenyi Enikő személyes munkálkodása eredményeként és az Ön által erősen kritizált magyar kormány anyagi támogatásával jöhetett hazánkba dolgozni egy előadás erejéig.

Így történt ez most is: a MITEM-et az Ön által kritikával illetett magyar kormány támogatja (az adófizetők pénzéből), és ebből a MITEM fennállásának kimagaslóan legnagyobb gázsiját fizettük ki az Ön nevével fémjelzett produkciónak, így nyilván személyesen Önnek is, mint rendezői gázsit. Ön a szabad belátása szerint ajánlotta fel a gázsija felét egy Ön által fontosnak tartott célra. Én egy egyetemi fizetésemet a járvány miatt árván maradt gyerekeket segítő alapítványnak utaltam át.

Sajnálom, hogy egészségi állapota nem tette lehetővé, hogy személyesen találkozzunk. Talán sok mindent tisztázhattunk volna. Én ezután is kész vagyok a párbeszédre.

Tisztelettel: Vidnyánszky Attila
a Nemzeti Színház és a MITEM fesztivál igazgatója
Budapest, 2021. szeptember 18.

1942-ben született, vegyészként végzett, két évig tengerész volt. 1973-ban a moszkvai Állami Színházművészeti Főiskolán diplomázott rendezőként, és már első rendezéseivel nagy feltűnést keltett. 1987-ben megalapította saját színházát Moszkvában, a Drámai Művészet Iskoláját, ahol művészeti, pedagógiai és elméleti módszere kidolgozásának szentelhette idejét, és a világszínház meghatározó, iskolateremtő alakjává vált.

Rendezett többek között a párizsi Comédie-Française-ben, Németországban és Olaszországban is, az avignoni fesztivál rendszeres vendége volt. Olyan legendás előadások fűződnek nevéhez, mint például a *Szóló toronyórára*, az *Egy fiatalember felnőtt lánya*, a *Cerceau*, a *Hat szereplő szerzőt keres*, a *Jeremiás siralmai*, a *Mozart és Salieri*. A 2001-es moszkvai Színházi Olimpia keretében a *Szkita öszszevont tekintete* elnevezéssel saját programot szervezett. 2006-ban a moszkvai városvezetéssel kialakult nézeteltérése miatt elhagyta színházát, önkéntes száműzetésbe vonult, és a tanítás és a filmezés került munkássága középpontjába.

Utolsó rendezése 2018-ban a moszkvai Vahtangov Színházban *Az öreg és tenger* volt (amit eredetileg Törőcsik Marival akart megvalósítani a Nemzetiben). Mindhárom magyarországi rendezésének Törőcsik Mari volt a főszereplője: *Nagybácsi álma* (1994, budapesti Művészszínház), *Ártatlan bűnösök* (1998, szolnoki Szigligeti Színház), *Naphosszat a fákon* (2009, kaposvári Csiky Gergely Színház). A *Színházi fúga* című kötetben magyarul is olvashatók írásai.

Most nem

Anatolij Vasziljev az őrült világról, a színház feladatáról, a tanítás lényegéről és a bezárkózás hasznáról

„A színház élő és mozgásban lévő művészet” címmel tartott workshopot a MITEM idején a világszínház nagyhatású rendezője és pedagógusa, Anatolij Vasziljev. Nem adok interjút senkinek, mondta az orosz mester kérlelhetetlenül, aztán megnyugtatóan: egy kérdést feltehet...

Életművének egyik kulcsa a tanítás. Még színházának a neve is erre utal.

– Amikor az 1980-as évek közepén Moszkvában létrehoztam a Drámai Művészet Iskoláját, el akartam távolodni a hagyományos színházról. Lehetetlennek és érdektelennek tűnt számomra, hogy olyan előadásokat rendezek, amelyek a közönséget szolgálják. Olyan színházra törekedtem, ami magáért a színházért van, és olyan közönséget akartam, akiket ez a színház érdekel. Ez a felvetés időszerű és helyes volt, a gondolat összeért az idővel. Akkoriban a moszkvai színház a csúcson járt, és számtalan műhelyt, alkotóközösséget, társulatot – helyesen

– önmaga megismerése foglalkoztatott. Hallatlanul izgalmas időszak volt. Eredetileg azt akartam, hogy a színházam neve ne csupán iskola, hanem egyenesen általános iskola legyen. A prózai színház sztárjainak szántam ezt a műhelyt, hogy segítsem őket elszakadni a mindennapi rutintól, a színházat pedig kiragadni a nézők karmai közül.

Pedig a színház a nézőkért van – szokták mondani.

– Sosem volt meg bennem az a képesség, hogy megfeleljek a nézők elvárásainak. Ha az ember igazi kortársként gondolkodik, azon túl, hogy figyelembe veszi a társadalom érdekeit, nem

„Az új generációk magáról az örökségről mondanak le. Nem ismerik és nem is kíváncsiak rá. És ez az élet minden területére igaz.

kell még „közölni” is a közönséggel, hogy lássátok, én a ti érdekeitekért szolgálom. Azt gondoltam, hogy magamról fogok beszélni, azzal fogok foglalkozni, ami engem érdekel, mint a nagy egésznek, a társadalomnak a tagját. Ezen a paradoxonon keresztül akartam magamat összekapcsolni az „egésszel”. Húsz éven át sikerrel dolgoztam, aztán amikor úgy éreztem, hogy ez már lehetetlen, magam döntöttem úgy, hogy elhagyom a színházat. De ez egy másik történet...

Mi az ön iskolájának fő tantárgya?

– A színpadi cselekvés. Engem mindig ez érdekelt. A fizikai és a verbális cselekvés természete, és az, hogy mindazt, amit ezen a téren tanultam, tapasztaltam, kidolgoztam, miként tudom átadni. Mit adok át mint pedagógus, hogyan működik az átadás a rendező és a színész között a próbán, hogy megvalósulhasson egy előadás.

Mesterként nehéz utat kínál a tanítványoknak. Mi kell ahhoz, hogy valaki erre az útra lépjen?

– Színésznek, rendezőnek fel kell tennie önmagának egy fontos kérdést: mi a színház? Olyan művészet, ami szórakoztatja, pihenteti, kapcsolja a közönséget, ami elvonja a figyelmet az élet problémáitól, vagy a színház lélekvezető? Gondoljanak Tarkovszkij filmjére, a *Sztalkerre*. Én mindig sztalkerként értelmeztem a magam dolgát: megragadni azokat, akik erre vállalkoznak, és elvezetni őket ismeretlen szellemi vidékekre, ahol az életükre vonatkozó legfontosabb kérdésekkel foglalkozunk. Ma ezt az utat választani nagyon nehéz vagy lehetetlen.

Miért gondolja ezt?

– A pandémia ideje óta – amin ki tudja, mikor jutunk túl – az emberek még inkább felejteni szeretnének. A sok veszteség, halál, betegség, a bezártság miatt szeretnének egy nagy levegőt venni. És ez érthető. Most nem abban a helyzetben vagyunk, hogy a színház vezesse az embereket. Másra vágyunk.

Mi a művész feladata egy ilyen krízisben?

– Erre a kérdésre nem válaszolok magának. Nem akarok okosabbnak látszani, mint amilyen vagyok. És főleg nem akarok politikusi, valami társadalmi vezető vagy próféta szerepében tetszelegni.

Akkor másként: tud-e a színház, a művészet segíteni?

– Most nem. Az a színház, amiről én beszélek, nem. Tapasztalataimból tudom, hogy a krízis időszakában a színháznak önmaga tanulmányozásával kell foglalkoznia annak érdekében, hogy ha eljön a pillanat, amikor a válság véget ér, ereje teljében térjen vissza. A krízist ugyanis csak komoly és megalkuvásmentes koncentrációval, a művészet rejtélyeinek elmélyült tanulmányozásával lehet túlélni. Magukba zárkozó kis közösségeket teremtve tudja a színház megváltani önmagát. Vannak erre nézve tapasztalataim a Szovjetunió időszakából. Tudom – mert részese voltam –, hogyan éltünk túl annak idején, hogy milyen kiemelkedő alkotóműhelyek, menedékek, szigetek jöttek létre a korlátozások, a tiltások ellenére.

Sok vita dúl manapság a film- és színházművészetben a szabadság fogalmáról, amire mi is annyira szomjazzunk a kommunizmus éve alatt. Gondoljunk a hollywoodi kvótarendszerre, a politikai korrektség túlhajtására, olyan progresszívnek mondott ideológiák térnyerésére, amely mások véleménynyilvánításának a szabadságát korlátozzák...

– És lehetne még sorolni ezeket, de ne tegye! Azt gondolom, hogy a világ megőrült. Amit most magunk körül érzékelünk, valamiféle pszichikai összeomlás. Nincs más lehetőség, mint megvárni, amíg a világ kigyógyul belőle. Ebben én már nem akarok részt venni, és sajnos már nem is fogom megélni a változást, de hiszek benne, hogy ez az örület egyszer véget ér. Na de ezek már nem színházi kérdések, hanem politika, amiről én nem akarok beszélni.

Egy olyan workshopon, mint amelyet most a MITEM-en is tart, felmerülhetnek ezek a kérdések.

– Én a tanítást választom, a magam útjáról beszélek azoknak, akik eljönnek, és érdeklődnek az iránt, amit át tudok nekik adni.

Közhelyként szokás emlegetni, hogy áthidalhatatlanok a generációs különbségek, hogy a mai fiatalok nem kíváncsiak a mesterekre, mert a maguk útját akarják járni. Ön nem ilyen volt fiatalon?

– Van egy nagy különbség. Amikor az én generációm elutasította, meg is tagadta az előttünk járókat, azt utasítottuk el, azt tagadtuk meg, amit átörököltünk. Mert megtörtént az átadás – az, amiről korábban beszéltem magának. Ma más a helyzet. Tisztelet a kivételnek, de az új generációk magáról az örökségről mondanak le. Nem ismerik és nem is kíváncsiak rá. Inkább feltalálják a spanyolviaszt. És ez nemcsak a színházra igaz, hanem az élet minden területére. Nem tudom, hogy ez önként, Magyarországon hogyan van, de Oroszországban ez történik. Ez katasztrófa. De mindig van pár ember, mint ahogy itt a MITEM-en tartott műhelymunkában is, akiket érdekel az átadás. Én ide húzódok vissza a világ elől.

KORNYA ISTVÁN

A disztópia már jelen van

Teodórosz Therzopulosz – rendező, a Színházi Olimpia alapítója

A nemzetközi színházi élet egyik kiemelkedő alakja, Teodórosz Therzopulosz két előadását is elhozta az idei MITEM-re. A görög mestert arról faggattuk, miért tartja az antik tragédiákat éltető energiának egy olyan korban, amikor a virtuális valóság eluralkodik az életünkön. De a Színházi Olimpia egyik alapítójaként beszél a 2023-as magyarországi ünnepről és a Bakkhánsnők című nemzeti színházbeli rendezéséről is.

1985-ben alapította meg az athéni Attis Színházat. Nem mindennapi társulatitag-választással...

– Az egész egy különleges delphoi találkozóval kezdődött. Azzal a céllal hívtam meg a színészeket, hogy az ókori színház eszményének jegyében ismerjük meg egymást. Fárasztó programot állítottam össze. A résztvevők száma napról napra csökkent. Végül egy hosszú hegyi túra végén megpillantottam egy több száz méteres lejtőt: levettem magam, és gurulni kezdtem. Akik velem tartottak, azok lettek az Attis Színház társulatának tagjai.

Az egyik legjámborabb rendező, akivel a színházi életben találkozhatunk, talán sosem emeli fel a hangját...

– Tényleg nem szoktam, de mi értelme is lenne?!

...mégis mindkét, a MITEM-en is látható rendezése a dühről szól. A Szophoklész *Aiasz* című tragédiája alapján készült előadás és az I. Erzsébet angol királynő és Stuart Mária skót királynő küzdelmét bemutató *Alarme a düh, a bosszú témáját dolgozzák fel* (ez az előadás végül betegség miatt elmaradt – *A szerk.*). **Miért foglalkoztatja alkotóként a harag, ha magánemberként nem adja ennek a jelét?**

– A düh, a harag az én előadásaimban mindig a hatalom ellen irányul. A hatalomtól ugyanis gyermekkorom óta idegenkedem, és ez nem változott az életem során. A görög Nemzeti Színház és az Opera vezetését is többször felajánlották nekem, de sosem vállaltam el. A kis közösségek éltető erejében hiszek, amilyen az Attis Színház is. Igaz, a hatalom megszokott arca megváltozott. Manapság egy arctalan hatalom – a virtuális va-

**„Orwell világában élünk. Egy időben én is
rászoktam kissé, de hamar tudatosítottam,
micsoda károkat okoz a virtuális valóság.
A virtuális valósággal szemben a kis közösségek
jelentik az alternatívát.**

lóság – fejlődött ki, és uralja el az életünket. Régen a magányos embert, ha elöntötte is a félelem, gondolatot is ébresztett benne az egyedüllét. Korunkban viszont az internetnek és a mobilnak köszönhetően elkerül bennünket a gyümölcsöző magány. A disztópia már jelen van, Orwell világában élünk. Egy időben én is rászoktam kissé, de hamar tudatosítottam, micsoda károkat okoz a virtuális valóság. A kütyüinknek van másik hátránya is: a kezünket, amivel korábban főztünk, kertészkedtünk, tapintottunk – vagyis csupa emberi dolgot csináltunk vele –, most lefoglalja a telefon. A virtuális valósággal szemben a kis közösségek jelentik az alternatívát. Mint az első keresztények a katakombákban: mi is megpróbálunk ellenállni ezeknek a hatalmas erőknek, amelyek el tudnak pusztítani minket.

A Nemzeti Színházban az évad második felében rendezi meg a *Bakkhánsnők* című előadást. A MITEM ideje alatt tartotta meg *Dionüszosz tekintete* címmel mesterkurzusát. A workshopkal már el is indult egy rendhagyó próbafolyamat?

– Ez egyelőre inkább ismerkedés a színészekkel. Találkozás a kaposvári színész hallgatókkal és a Nemzeti Színház színészeivel. A rövid idő ellenére néhány gyakorlatot és alapvető meg tudok ismertetni velük, mert szerintem a színésznek leginkább három erénnyel kell rendelkeznie: jó testi felépítés, a személyiségből áradó energia és az egészség. A színházi világban túl sokszor hangsúlyozzák a tehetséget, de a talentum önmagában nem elég: a három erény és a tanulás vágya nélkül szerintem nincs érvényes színházi előadás. Több helyen tartottam már világszerte mesterkurzust, és a megszokottól eltérő próbafolyamatot, és bizony meglehetősen elfáradnak ebben a színészek. Az így megszülető előadásokat viszont hosszan tartják repertoáron a színházak, és visszahívnak ezekre a helyekre, hogy vezessenek még további gyakorlatokat. Rendeztem már a *Bakkhánsnőket* Moszkvában, a düsseldorfi Schauspielhausban, a tajvani Nemzeti Színházban és amazóniai sámánokkal – a budapesti lehet a hetedik rendezésem, és szeretném ezt az Euripidészről való gondolkodást itt folytatni. Hiszen a hét mitikus szám...

Miért szentel évtizedek óta ekkora figyelmet az antik tragédiáknak egy olyan korban, amikor a polgári színház – a tömegszórakoztatással versengve – próbál aktuális lenni?

– A színház tévúton jár, ha kiszolgáltatja a színpadot a korszerű szellemiségnek és technológiának. Csupán egyetlen példa erre: az ókori epidauroszi színház akusztikája csodálatos, manapság mégis mikroporttal szerelik fel a színészeket, ha ott játszanak. Miért? Így elvesznek a hangok közötti különbségek, és minden egyforma lesz. Ez rossz megközelítése az antik tragédiának, mert tönkreteszik a szellemiséget. A színészek háta mögötti vetítésekkel pedig lerombolják ezt a csodálatos teret. Ezzel végeredményben a színház gyökerét, a mítoszt pusztítják el. A színjátszás istene Dionüszosz, és én szolgálom az ő szellemiségét.

Az ön kezdeményezésére 1994-ben alapított Színházi Olimpia időközben nagyszabású rendezvénné vált. Ezen kívül miben változott leginkább az olimpia a kezdetek óta?

– Nagyon fontos dolgokat éltünk meg a Színházi Olimpiának köszönhetően, mióta elindultunk a görögországi Dephoból. Kezdetben az ókori tragédiáknak szenteltük a találkozót, Japánban 1999-ben már kezdett kinyílni az rendezvény... Mindig megpróbálunk egy vezető témát találni az olimpiának azon kívül, hogy természetesen különös figyelmet fordítunk a vendéglátó ország kulturális sajátosságaira is. Manapság izgalmas téma lehet például a kisebb és nagyobb közösségek, nemzetek szerepe a globalizáció világában. Hiszen korunkban mindenki az egyéni boldogulás útjait keresi, ami veszélyezteti a népek, nemzetek sajátos értékeit. Ez a sokszínűség ellen hat. A kollektív kincseink ápolása a mi dolgunk. Hiszek benne, hogy a Színházi Olimpiával kulturális hidakat építünk, ami segít egymás jobb megismerésében.

LUKÁCSY GYÖRGY

Lelkes pétervári közönség a 2019-es színházi olimpia megnyitóján

Olimpiára várva

Színházi ünnep 2023-ban – Budapesten, Magyarországon, Közép-Európában

2023-ban Magyarország rendezi a nemzetközi színházi élet legnagyobb szabású találkozóját, a Színházi Olimpiát. A MITEM-en találkozott a görög Teodórosz Therzopulosz és az orosz Valerij Fokin a két év múlva esedékes ünnep házigazdájával, Vidnyánszky Attilával. Mire számíthatunk? Ezen az olimpián tényleg nem a győzelem, hanem a részvétel a fontos. És: 2023-ban színház lesz – ha nem is az egész világ, de – az egész ország.

Éppen száz évvel az első újkori sportolimpia létrehozása után, 1995-ben alapította nyolc kiemelkedő alkotó – Teodórosz Therzopulosz, Tony Harrison, Jurij Ljubimov, Nuria Espert, Heiner Müller, Antunes Filho, Szuzuki Tadaszi és Robert Wilson – a Színházi Olimpiát azzal a szándékkal, hogy a találkozót ne a versengés, hanem egymás megismerésének vágya vezesse. – Az olimpia abban tér el a színházi fesztiváloktól, hogy nem egyetlen ízlésvilág és ideológiai irányzat határozza meg a programot, hanem a sokszínűség – hangsúlyozta Teodórosz Therzopulosz a Nemzeti Színházban tartott beszélgetésen. – A vélemény- és politikai buborékok korában, ahol mindannyian be vagyunk zárva a saját elfogultságainkba, az olimpia páratlan

lehetőség arra, hogy a színházművészetten keresztül szembe-sülhessünk a mieinktől eltérő megközelítésmódokkal, s hogy ezt a találkozást ne az idegenkedés, hanem a másakra való nyitottság határozza meg.

Szentpétervártól Vlagyivosztokig – és szerte Japánban – mutatott rá a legutóbbi Színházi Olimpia térbeli kiterjedésére Valerij Fokin rendező, a pétervári Alekszandrinszkij Színház vezetője, aki szerint a rendezvény legfőbb célja, hogy ne csak az alkotókat, hanem a nézőket is a lehető legjobban bevonja és megszólítsa a színház világa. A színház ugyanis a párbeszéd egyik fontos eszköze lehet. A Covid-járvány csak felerősítette azt az igényt, hogy a színház révén közvetlen em-

TEODÓROSZ THERZOPULOSZ: Az olimpia abban tér el a színházi fesztiváloktól, hogy nem egyetlen ízlésvilág és ideológiai irányzat határozza meg a programot, hanem a sokszínűség.

VALERIJ FOKIN: Az ideológiák és kultúrák közötti gyanakvás egyik legjobb ellenszere a színház.

VIDNYÁNSZKY ATTILA: Közép-európai és az országon belüli műhelyek együttműködésében bízhatunk.

beri tapasztalatokat szerezzünk egymásról. Az ideológiák és kultúrák közötti gyanakvás egyik legjobb ellenszere a színház, ami – legyen bármilyen hangoltságú – végül is játék. A játszó ember pedig egyébként megváltozhatatlan viszonyokat is képes felülírni. A görög-török bizalmatlanság ellenére sikerült e két szomszédnak közösen megszerveznie a 2006-os olimpiát. 2018-ban Indiában a kontinensnyi ország városainak színházai történetük során először kerültek kapcsolatba egymással. Oroszországban több jelentős színház épülete újulhatott meg a rendezvény hatására.

– Bár gazdag színházi múltú és színházszerető ország vagyunk, ám az orosz-japán rendezésű olimpia léptékeihez hasonló rendezvényt nem várhatunk Magyarországtól, de közép-európai és az országon belüli műhelyek együttműködésében bízhatunk – fogalmazta meg a 2023-as Színházi Olimpia küldetését Vidnyánszky Attila. A Nemzeti Színház vezetője szerint több évforduló is meghatározhatja a két év múlva esedékes hazai eseményt. Ez lesz a tizedik Színházi Olimpia, a tizedik MITEM, és 2023-ban ünnepeljük Madách Imre születésének kétszázadik évfordulóját. Ez arra sarkallja a magyar szervezőket, hogy ne csak kőszínházi előadások sorával, kisebb-nagyobb városok, határon túli társulatok bevonásával, de minden elképzelhető helyszínen megszólítsa azokat is, akik eddig talán nem is találkoztak színházzal. Mindehhez persze nem elég az alapítók és a szervezők lelkesedése. Ahogyan Valerij Fokin elmondta, a kulturális kormányzat támogatása

nélkül a nagy remények csupán tervek maradnak. Ezért is fontos, hogy Orbán Viktor miniszterelnök október 7-én a szervezőknek megerősítette a magyar kormány szándékát a Színházi Olimpia rendezésének támogatására.

SZÍNHÁZI OLIMPIÁK A KEZDETEKTŐL

(zárójelben az olimpia művészeti vezetője)

1995 Delphi, Görögország (Teodórosz Therzopoulosz)

1999 Szizuka, Japán (Tadashi Suzuki)

2001 Moszkva, Oroszország (Jurij Ljubimov)

2006 Isztambul, Törökország (Teodórosz Therzopoulosz, Dikmen Gürün)

2010 Szöul, Dél-Korea (Choi Chyrim)

2014 Peking, Kína (Liu Lubin)

2016 Wrocław, Lengyelország (Jarosław Fret)

2018 Új-Delhi, India (Ratan Thiyam)

2019 Szentpétervár, Oroszország és Tojama, Japán (Valerij Fokin és Tadashi Suzuki)

Iskolapéldák és cáfolatok

Nagyon sokan a Covid-bezárság alatt döbrentünk rá, mennyire fontos nekünk a színház. Olvasni tudtunk, filmeket nézni is, zenét is hallgattunk, de a színházi közvetítések ahelyett, hogy pótolták volna az elmaradt előadásokat, csak fokozták hiányérzetünket. Így aztán minden produkciót látni akartunk egyéves kimaradás után a mostani MITEM-en. Nagyokat és kicsiket, ismerősöket és ismeretleneket.

Csodák csodájára – mit tesz egy álnok vírus? – minden jobban tetszett, mint korábban. Élveztük a sokszínűséget. Örültünk az együttlétnek, feltöltődünk a színpadról sugárzó energiától, drukkoltunk a szereplőknek, és nagyon tapsoltunk az előadások végén. Nem véletlenül dicsérték bennünket, az állítólag értő nézőket az előadások utáni közönségtalálkozókon részt vevő művészek szinte minden este.

Hogy mit tudtunk meg mi, laikus színházbarátok napjaink színházáról? Először is: lényegesen rövidülnek az előadások. Mintha a rendezők rájöttek volna, hogy a napi ötven perces tévésorozatokra kapott nézőktől már aligha lehet három-négy órás figyelmet kérni. A rövid előadások miatt ritkák a szünetek, s ez nemcsak a büfék forgalmát veti vissza, hanem a társasági érintkezés lehetőségét is. Részint ennek is köszönhető, hogy a nézők nem szaladtak el a produkciók végén, sőt feltűnően sokan maradtak a közönségtalálkozókon. Ahol lehetett beszélgetni, és nemcsak rendezőkkel, színészekkel, az előadás alkotóival, hanem egymással is.

Évek óta figyeljük a színpadok lecsupaszítását; tény, hogy a hagyományos díszletelemek jó része mára szinte teljesen eltűnt, helyüket a fények pótolják, olykor a vetített háttér vagy éppen a vetített függöny. Az úgynevezett korhű jelmezeknek régén befellegzett, többnyire szimbólumértékű kellékek vetették át a szerepüket.

Ezzel egyidőben felértékelődött a mozgás, a tánc és persze a zene jelentősége. A klasszikus és a rockzene egyaránt helyet kér, ahogy a balett és a tornászmutatványok is.

Ami fájdalmasan hiányzik immár évek óta: a kortárs dráma. Ezt a fájó hiányt a sikeres regényadaptációk sem pótolják.

Az általános érvényű, szinte közhelyes szentenciák után nézzük az ezekre részint rácsafoló előadásokat időrendben.

Robert Wilson ígézően szép *Oidipusza* felejthetetlen nyitólőadás. Ilyet csak egy feltétlen tekintélynek és tiszteletnek örvendő művész képes megteremteni. Utánozni lehetetlen, de tanulni tőle nagyon is kellene. Leginkább azt, hogy a színpadon semmi sem történhet véletlenül, hogy minden közreműködő a nagy víziót szolgálja, színész, táncos, zenész. El lehet lesni rész megoldásokat, szimbólumhasználatot, bármi mást, de ezek a gondolati mélység nélkül nem élnek meg. Vagy csak nevetségesek lesznek. (Amikor több mint fél évszázada először járt Magyarországon a Royal Shakespeare Company a Lear királlyal, Peter Brook nyomán a hazai színházak is bőrruhákba öltöztették a színészeiket, ami fölöttébb mulatságos volt, hiszen a varázslatosnak vélt öltözethez hiányzott a koncepció, s a hozzá illeszkedő színészi játék.)

Persze könnyű Wilsonnak, mondják sokan: a világ legjobb művészei közül válogathat, nem béklyozza meg az itthon sokszor csak hat hétre korlátozott próbaidőszak, nem kötik meg

a kezét gazdasági megfontolások. Ez mind igaz, de ő is elindult valahonnan, s hála következetes kitartásának, a rengeteg munkának, tanulmánynak, létrehozta a sokáig egyeduralgó lélektani realizmus fölé emelkedő költői színházat.

Ezt tette a XX. század talán legnagyobb, de mindenképpen megkerülhetetlen szerzője, Samuel Beckett a drámairodalomban. A lassan hetvenéves *Godot-ra várva*, mint a kiváló erdélyi rendező, Tompa Gábor portugáliai előadásából kiderül, mit sem veszített aktualitásából. Manapság még magányosabbak vagyunk, még kiszolgáltatottabbak, és csodában, megváltásban reménykedők, mint Vladimir és Estragon, Beckett főszereplői. Tompa bár többször megrendezte már a *Godot*-t, néhány apró mozzanat (a fiú televízióból buzdítja további várakozásra Vladimirekat, Puzo úr előkapja mobiltelefonját) kivételével hűséges Beckett pontos utasításaihoz. A szemétdomb-helyszín jellegén először megütköztünk: mit keres itt a rengeteg cipő (Pauer Gyulaék Duna-parti, nagyon hatásos emlékműve után az elhagyott lábbelik a holokausztot juttatják az eszünkbe), de kiderült a kényelmetlen cipővel való kínlás és a cipópár megtalálása nagyon is indokolja ezt a teret.

MEGVÁLTÁS, IRGALOM

A Nemzetivé előlépett portói színház vezetői remek érzéssel szerződtették Tompa Gábort, aki nagyszerűen vezeti a főszerepet játszó négy színészt, és maradandó élményt adó előadást hozott létre. Bármilyen reménytelennek látszik az élet, ha szeretettel figyelünk egymásra, ha támogatjuk a társunkat, egyszer eljön a megváltás. Milyen kár, hogy a jobb lator üdvözléséről a négy közül csak egyetlen evangélista tudósít – mondja Beckett, s üzeni az előadás.

A szentpétervári Prijut Komediánta Színház Dosztojevszkij *Bűn és bűnbódés*t állította csupasz színpadra, vakító neoncsövek alá. Az egy szünettel játszott, több mint három órás előadást nem az igencsak megkérdőjelezhető rendezői elgondolás, hanem a nagy író szövegei teszik izgalmassá. „Az a baj, mondta a szünetben egy orosz anyanyelvű néző, hogy túl sok a monológ.” Ingattuk a fejünket, végtére is izgalmas megoldás, hogy a regény kulcsszereplői nem elsírják egymásnak, hanem a hallgatóság szemébe vágják, miféle szociális és erkölcsi és intellektuális kényszerek juttatták mélypontra életüket. Egy ideig remekül működik ez a megoldás, nagyszerű színészek váltják egymást a színpadon, de aztán csődöt mond a monológforma, végtére is a szereplők közötti interakció teszi izgalmassá a regényt. Hogyan veszi rá a vizsgálóbíró Raszkolnyikot a bűn bevallására, hogyan szembesül a hideg fejjel gyilkoló fiatalember húga és Szonya önfeláldozásával.

Az előadás elején úgy tűnik, a rendező szándékosan kerüli a „realista” konvenciókat. Raszkolnyikov anyját fiatalabb színésznő idézi meg, mint a Marmeladov lányt, a prostitúcióra kényszerült Szonyát. A második részben aztán színre lép az idős vizsgálóbíró, s ezzel helyreáll a rend, bár a sztálini időket

idéző uniformis nem sok bizalmat kelt a nézőben. De aztán feltárlunk ennek a figurának az emberi arca, drukkolunk neki, s ő csapdába ejti a korábban intellektuális fölényét éreztető Raszkolnyikot. Aki egyébként alkatilag és öltöztetve tekintve is olyan, mint egy Tarantino-film hőse, akire a rendező több nyilatkozatában is hivatkozik.

Az előadás közben a MITEM nézői némi nosztalgiával gondoltak vissza egy korábbi *Bűn és bűnbódés* produkcióra, ugyancsak Oroszországból. Abban a hitről, a vezeklésről, a megváltásról esett a legtöbb szó. Ott katarzis volt, itt hűvös lezárás. Azt a régi előadást Vidnyánszky Attila rendezte.

Szem nem maradt szárazon a Milánóból érkezett Emma Dante (író és rendező) vezényelte produkció, a *Misericordia* (a szó egyik jelentése: irgalom) után. A miénk sem. Három, kissé megöregedett prostituált nyomorúságos körülmények között nevel egy értelmi fogyatékos fiúcskát, néhai barátnőjük gyermekét. Mint kiderül, a kis Arturót a terhesen elszenvedett brutális bántalmazás következtében nem sokkal később meghalt fiatal nő azzal adta át nekik, hogy teremtsenek elő mindent, hogy a kicsinek szép gyerekkora legyen. Az egykori barátnőket ma már csak a fiúcska tartja össze. A szakmából kiöregedtek, de pénzt még mindig csak az utcán tudnak szerezni. A történet jelen idejében arra készülnek, hogy átadják a gyermeket az ottani gyámügynök. Meggyőződésük, hogy jó körülmények közé kerül, szakemberek fogják gyógyítani, beszélni tanítani. Eljön a búcsú napja, a kis Arturónak mindenki készít meglepetést, ki pénzt, ki fényképalbumot, ki régi játékokat, ki levelet ad át. És a fiúcska teli bőrönddel útnak indul a jobb élet reményében.

MISERICORDIA – a Piccolo Teatro di Milano és a Sud Costa Occidentale Compagnia közös előadását írta és rendezte Emma Dante

Fjodor M. Dosztojevszkij: BŰN ÉS BŰNHŐDÉS – a Prijut Komediánta Színház (Szentpétervár) előadását rendezte Konstantin Bogomolov

Banális elbeszélés, igazi drámai konfliktus nélkül, egyszerű, szentimentális életkép – gondolhatnánk, ha nem látjuk az előadást. Csakhogy ebben feltűnik három zseniális színésznő és egy, talán még náluk is nagyszerűbb táncos, az életben is süketnéma művész, aki olykor akrobatikus ügyességgel, máskor lomha értetlenséggel adja vissza a fogyatékos gyerek kínjait és már-már elviselhetetlen humorát. A három prostituáltat alakító színésznő a szó szoros értelmében a bőrét viszi a vásárra, amikor megereszkedett hasát, mellét mutogatva kiáll a placra.

A vastaps két estén is kijutott a milánóiaknak. Emma Dante mintha az egyik legintellektualisabb magyar költő, Károlyi Amy időskori intelmét ismételné meg. „Egy kicsikét kevesebb tudás, egy kicsit több irgalom” – ez kell, hogy élni tudjunk.

TILOS NEVETNI?

Silviu Purcărete *Az ember tragédiája* rendezését, így a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház előadását azért is vártuk nagyon, hogy összemérhessük Vidnyánszky Attila és a budapesti Nemzeti Színház produkciójával. Az összehasonlításról tüstént leteztünk, amikor betereletek minket a Nemzeti nagytermének színpadán felállított iskolapadokba, s megláttuk a parányi játékkeret.

Ha valamiért feszengtünk a temesvári Tragédián, az a közönség higgadt figyelme, hogy az itt-ott óhatatlanul kibukó kacagást rosszalló nézői tekintetek fogadták. Mintha egy kanonizált drámai költemény előadásán tilos lenne nevetni.

Nagyon sajnáljuk utólag, hogy milyen kevesen láthatták az előadást. Bizonyára sok-sok gimnazista kedvet kapna Madách Imréhez, ha ezzel a rövid, pátoszmentes, mulatságos, mégis komoly változattal szembesülhetne. Egyébként pedig a temesváriak és a budapestiek Tragédiájának üzenete nem áll távol egymástól.

A kisvárdai siker – a határon túli magyar színházak fesztiválján megítélt legjobb rendezés díja – után felfokozott érdeklődés várta a Nagy Botond által színre vitt Ibsen-darabot, a Nórát. Három éve volt már a MITEM-en formabontó, ám Ibsen szellemétől meglehetősen távol eső svéd előadás, a Kolozsvári Állami Magyar Színház produkciója minden bizonnyal feledtetni az északi próbálkozást. Itt az erős vizuális és hanghatások miatt nem javasolják az előadás megtekintését terhes anyáknak, epilepsziásoknak, valamint pacemakerrel rendelkező érdeklődőknek.

Nagy Botond koncepciójában Nóra kómában, rémálomként éli át egész életét, legfőképpen házasságát, ezért mielőtt a nézőterre érnének, egy zárt üvegágyban fekvő fiatal nőt látunk. Mint kiderül, ő Nóra. És leperreg előttünk a történet. Mégpedig egy túllátó mögött, villámgyors váltásokkal. Az izgalmas technikai megoldások, az olykor brutális jelenetek (Torvald, a férj és Rank doktor, a családi barát is szexuális vágyainak kielégítésére akarja Nórát használni) kétségkívül felkorbácsolják az érzelmeket, de eltávolítanak Ibsen árnyaltságától.

Az előadás erősen megosztotta a közönséget. A fiatalabb korosztály lelkesedett, az idősebbek az égiekhez fohászkodtak: Isten mentsen meg minket a lélekölő technikától, s a lét nagy kérdéseit leegyszerűsítő neofeminista szemlélettől. A következő évtized dönt majd a vitában.

Amikor a *Bravó a művésznek* című algériai monodrámat figyeltük a Kaszás Attila Teremben, az járt a fejünkben, hogy nem is tudják a magyar (és főként a budapesti) művészek, hogy milyen jó dolguk van. A szegény algériai fiúnak, aki egyedülálló hangzást ér el nagybögőjén a házilagos húrokkal, hiába van óriási sikere Párizsban, úgy érzi, otthon kell muzsikálnia. Ám az algériai hatóságok ahelyett, hogy segítenék, félreállítják az útból. Holott még a Korán sem tiltja a zene élvezetét!

Henrik Ibsen: NÓRA – a Kolozsvári Állami Magyar Színház előadását rendezte Nagy Botond

Az egyórás, szép mandolinkísérettel, tehetségesen előadott, kissé naiv mű üde színfoltja volt a MITEM-nek.

Másfajta felüdülést jelentett a párizsi *Bells&Spells*, az elragadó szemfényvesztésnek ez a kiváló példája. Némajáték, ragyogó jelmezek és díszletek, kiváló színészi munka jellemzi az egyórás előadást, amelynek minden pillanatában újabb és újabb illuzionista trükkkel verik át érzékszerveinket. Önfeledt szórakoztatás, két elbűvölő művésszel és remek technikai apparátussal. Hasonlóképp ahhoz, ahogy néhány éve a nagy orosz bohócnak, Szláva Polunynak örültünk, jól esett nézni ezt színház peremvidékén állomásozó francia vállalkozást.

HAGYOMÁNY ÉS POSZTMODERN

A kíváncsiság mellett némi lelkifurdalás vitt minket a kijevi Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház *Limerivna* című előadására. Tudatunkban évtizedeken át összemosódott a szovjet fedőnév alatt az ukrán és orosz kultúra. Fogalmunk sem volt, hogy a XIX. században élt egy Panasz Mirnij nevű szerző, aki egy szép, idővel klasszikussá vált melodrámat írt *Limerivna* címen. A függetlenné vált Ukrajnában kutya kötelessége a nemzeti színháznak, hogy az irodalmi hagyományokat ápolja, hogy ukrán nyelven írt műveket állítson színpadra. Letudandó kötelező feladatnak gondoltuk az előadást, de ennél sokkal többet kaptunk. A fiatal rendező, Ivan Urivszkij nagyszerű példát adott arról, miként lehet egy konvencionális falusi drámából ma is élvezhető előadást faragni. A jó színészeken kívül szükség van jól bejátszható színpadi térre. Itt a falusi környezetet a szalmabálák jelképezik, a bőséget és szegénységet egyaránt ezek mutatják, a szétszóródó szalmaszálak az érzelmek hullámozását érzékeltetik, a szalmabábú pedig a létállapotokat jelzi.

A jó ritmusú, tetszetős előadás, amelynek egy-két jelenete sokáig emlékezetes marad, arra figyelmeztet, nem szabad az

előítéleteknek bedőlni. Az ukránokra, de mindenekelőtt a darab rendezőjére, Ivan Urivszkijra érdemes figyelünk.

Ahogy számon kell tartanunk a kazanyi születésű, Magyarországon is sokat dolgozó Sardar Tagirovskyt, aki ezúttal a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatával színre állított Szöcs Géza-darabban, a *Rasputyin küldetésével* érkezett a fesztiválra. Amit az előadások rövidségéről írtunk, azt most felejtjük el. Ez a majdnem négyórás produkció (igaz, van két szünet) egyetlen pillanatra sem untat, hála Szöcs szárnyaló fantáziájának és nyelvi sokrétűségének, és nagy-nagy hála a rendezői találeménységnek, amely a posztmodern színház kimeríthetetlen eszköztárát mozgósítja a hevenyészetten megírt darab érdekében.

Szöcs Géza bizarr alapötlete szerint II. Miklós orosz cár udvari papja és bizalmasa, a jövőbe látó, szörnyetegnek kikiáltott Rasputyin a Nagy Háború kirobbanása előtt égi sugallatra végigjárja Európa uralkodóit, hogy álljanak el világpusztító csatározástól, ne üzenjenek hadat egymásnak. Természetesen senki sem hallgat rá. A sikertelen küldetés következményei jól ismertek: halottak, sebesültek milliói, álságos békekötések, újabb világháború, diktatúrák, népirtások...

Tagirovsky előadásában a tragikus és komikus mozzanatok játékon van váltják egymást. A közreműködő színészek élvezik a darab sokszínűségét, játékoságát. A remek szereplehetőségekért okkal tisztelgett a Covid egyik első áldozata, a kiváló költő, Szöcs Géza emléke előtt.

Bár maradtak el előadások, a járvány nem ronsolta komolyan az idei nemzetközi színházi találkozót. A Nemzeti Színház megint meggyőzte az idelátogató művészeket, hogy Budapest nem szabad törölni a naptárakból.

OSZTOVITS ÁGNES

| a MITEM-összeállítás fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt és Schumy Csaba

PREMIERGALÉRIA

fotók: Eöri Szabó Zsolt

Moszkva harmincas évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmegyógyintézetben találjuk magukat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland, az ördög. Fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel, de az a fontos számára, hogy a Mester végül befejezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat...

ALEKSZANDAR POPOVSZKI rendező

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND | Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA | Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Sztravinszkij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR | Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ

továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székhelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca // Tolmács: Guiczoghi Anna // Ügyelők: Lencsés István, Ködmen Krisztián // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

PREMIER: 2021. szeptember 1. | **további időpontok:** november 28., 29. – 19 óra • Nagyszínpad

FALUSI MÁRTON

„**A regény fő csomópontjaira helyes arányérzékkel tapint rá, s a tudati szinteket pompás szcenikával teszi kifejezővé.**

KERESZTES BALÁZS

„**Bulgakov jelenetei színpadért kiáltanak, a Nemzeti pedig meg is adja ezt a színpadot.**

Feldolgozás a feloldozás ellen

Enyhül a járvány; már az is csoda, hogy kosztümök, vasalt ingek, zakók, üde illatok és nyárspolgári kipárolgások közé vegyülhetek. Holott a villamosok és buszok közönsége vérpezsdítőbb a színházakénál. Idefelé, a 24-es villamoson szájítva bámészkodtam: mennyi elragadó zsebes, elelmes markecoló, halk bánatát áruló kucséber. Könnyebb bevonódni, mikor ott zötykölődöm, mint a karót nyelt zsöllyesorok gátlásain, a borotvált páholyok tiszteletjegyesein átbukdácsolva. Élesebb fénytörésben látom magamat megállótól megállóig, mint felvonástól felvonásig.

Mit keresek én itt? Minek ül körém ez a sok kulturáltan tolakodó atyafi? Villanyfény-nél, a szünetben, nem merik fixírozni a kíváncsú jegyszedő lányokat, és csöngetéskor észrevétlen taposnak sarkamra a büfépult előtt a hosszú percek óta perecért ácsingózók. Mintha arra várnának, hogy Margarita fölfedje keblét (fölfedte), és ez ne okozzon lelkifurdalást (nem okozott), hiszen a színpad bármit szentté avat (hajjaj). A teátrális klisék – nem szűkölködik bennük ez az előadás sem – feloldozást ígérnek szembesítés, bűnbánat nélkül, műveltséggel kecsegtetnek ahelyett, hogy elgondolkodtatnának, szórakoztatnak, de humortalanul. Az ilyesféle színházat szeretik a legtöbben, akik semmit sem tesznek kockára, ha a hatása alá kerülnek; még azt sem, hogy napokig egy levegőt szívjanak az élménnyel. Ők nem szállnak villamosra, vagy egész úton csukott szemmel fülhallgatóznak. Pihentetik érzékszerveiket, de még inkább tompítják.

A Mester és Margarita oly sok feldolgozásának ismeretében félve, vonakodva lazultam el. Megszólít-e ez az új értelmezés; hoz-e újat egyáltalán? Vagy azokat veszi célba, akiknek Bulgakov túl nehéz olvasmány; beérik annyival, hogy az ördög is mi vagyunk, emberek, a megigazulás viszont rajtunk túlmutat, a szelídek, a félkegyelműek adománya, és hétköz-

Színházi regény

*A Mester és Margarita*ban színes kíséretével maga az álruhás ördög érkezik az 1920-as évek Moszkvájába. Ha a néző/olvasó felidézi világirodalmi emlékeit, mint például a bibliai Sátánt, Shakespeare Jágóját, Goethe Mefisztóját vagy Madách Luciferét, akkor eszébe juthat, hogy az ördög és a színház ösidők óta kéz a kézben jár egymással. Az ördög minden esetben színész és rendező egyszemélyben: rendező, aki a megkísértés szituációját idézi elő, és színész, aki álruhában akar a bizalmunkba férközni.

Mindezek az észrevételek jól jönnek akkor, ha az ember éppen Bulgakov regényét kívánja színre vinni, mint ahogy Alekszandar Popovszki tette a Nemzeti Színházban. Bulgakov jelenetei ugyanis színpadért kiáltanak, a Nemzeti pedig meg is adja ezt a színpadot. A kérdés csak az, hogy a rendezés fel tud-e nőni a feladathoz, hogy nemcsak a világirodalom egyik legnagyobb klasszikusát, hanem az egyik *kultregényét* elevenítse meg méltó módon. Ha kudarcot vall, a társulat okkal számíthat a néző nehezítésére.

Ez a nehezítés viszont elmarad, és miután lehull a függöny, legrosszabb esetben is inkább csupán némi hiányérzet marad a nézőben, ráadásul az sem az egész darab, hanem csak annak néhány aspektusa miatt. Ez leginkább Woland és ördögi kíséretének megformálásához kötődik: ameddig ezek az alakok a regény és a ráépült kultusz legemlékezetesebb jelenségei, addig Popovszki rendezését nézve nem tudok szabadulni az érzéstől, hogy itt talán ez a szál a legkevésbé átütő. Az orosz irodalom gogoli *bőrlepszke* és *slapstickje* a regény minden egyes oldaláról visszaköszön, és a színészek mindent meg is tesznek azért, hogy ez a színpadon is meglevenedjen (legnagyobb közönségikert ki-

napi gyarlóságaink térítenek el tőle? Az adaptáció, ha tartalmi kivonat csupán, pótlék marad; ügyes dramatizálás. A rendezőnek ugyanolyan eredeti színházi formanyelvet kellene kidolgoznia, mint amilyen eredeti prózanyelv az íróé. A színjátszás két végletes hibája: vagy nincs kiváló irodalmi alapanyaga, vagy az irodalmi alapmű könyvként befogadva teljeseedik ki igazán. Klaus Mann regénye, a *Mephisto*, nem elsőrangú, Szabó István filmje öntötte végleges formába, ám Dobai Péter regényével fordított a helyzet: *A birodalom ezredese* az epika legmagasabb csúcsait hódítja meg, filmváltozata, a *Redl ezredes* viszont nem több történelmi panoptikumnál.

Kudarcra ítélt vállalkozás-e hát színpadra vinni Bulgakov remekművét? Valamennyi kortárs előadás kötelező betétje, hogy a szereplők egy ízben elcsépezt diszkrét vagy rapzenére ösztönlénnyé aljasodjanak, korcsosuljanak; a táncmulatság lehetőleg magasztos rítust deszakralizál. Erre jó ürügyet szolgáltat a feketemise-jelenet, amely így bele is ragad a semmitmondásba. Nem lebecsülendő esztétikai kérdés, hogy vajon megérint-e még bennünket a társadalmi szokásainkat a jellemző fogyasztói magatartás abszolutizálásával szatirikusan ábrá-

válta Kristán Attila Rimszkij, a varietésszínház szó szerint fejét vesztő gazdasági igazgatójának szerepében). A két és fél órás játékidőhöz talán túl sok a *bőrleszk* és a *slapstick*, és a Woland-szál kevésbé szervesül a mű további (és más hangfekvésű) szálaiba. Pláne úgy, hogy az ördög nyomába eredő költő, Hontalan cselekményszálának elmegyógyintézetbeli jeleneteiben ugyanaz a humor követi a karneváli jeleneteket, ami esetenként túlságosan tömény komédiadózist eredményez. A közönség ezen láthatóan jókat nevet. Ám a hahotázással vigyázni kell egy Bulgakov-előadáson: Woland vásári komédiájával eredetileg a moszkvai közönségből űz gúnyt, és önfeledt nevetésünkkel nem akarunk a helyükbe lépni a „negyedik falon” keresztül.

A színpadtechnikát a rendezés mérsékelten izgalmasan veti be, inkább azok az emlékeztető apróságok maradnak meg, mint Behemót (Szép Domán) első, parkbéli színre lépésének pillanata, amely egyenesen az *Alíz Csodaszámban* Chesire macskáját idézi, vagy ahogy Jesua Ha-Nocri (Berettyán Sándor) a színpad mélyére süllyed, miközben egy igazságosabb társadalom eszményéről szónokol.

És ha már Jézus: a darab érdeme, hogy hatásosan képes új életet önteni a regénybeli Pilátus-számba, amely vélhetően a re-

zoló rendezői póz. Különösen akkor, ha a mai színház is főként a Keletitől a Közvágóhídig fülüket betapasztó, szemüket behunyó vásárlók tetszését igyekszik elnyerni; látványos, színes, szagos élőképekkel adja át a szenzomotorikus ingerületeket. Az első felvonás elejének olcsó megoldása is ezt példázza. Margarita hosszan idéz a könyvből, aminek vontatottságát a rendezés azzal csillapítja, hogy a hölgy idő közben egy koporsó peremén orgazmust él át. Mihelyt fölemelkedik, a koporsóból kinyúló kéz – Azazellóé – megmagyarázza, honnan származik az impulzus. Ehhez hasonlóan indokolatlan, hogy Jesua lemászik a keresztről, majd azt magával viszi. Számos más erénye mellett a színrevitel óriási érdeme azonban, hogy Bulgakov regényének fő csomópontjaira helyes arányérzékkel tapint rá, s a tudati szinteket pompás szcenikával teszi kifejezővé, sőt *A Mester és Margarita* szövegének ismerete híján is végigkövethető a cselekmény. Szépen fut egymás mellett a három szál – amelyeket a darab végén, nem túl ötletes gesztussal, tárgyiasult fonalakként Woland össze is kuszál –, jóllehet erőteljes sikerült megfogalmazni a Pilátus-jeleneteket. Fennkölt és méltó azonban a boszorkányszombat liturgiája, és nagy színészekhez mérhetően emlékeztető Mestert alakít Trill Zsolt, aki talán eléri, hogy az utazóközönség hazafelé, a 24-es villamoson kivegye füléből a headsetet.

a szerző író, költő, szerkesztő, Magyar Művészeti Akadémia
Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének tudományos
főmunkatársa

gény kevésbé olvasóbarát oldala. Wolandék komédiázásának '90-es évekbeli slágerekkel aláfestett jelenetei után üdítően hat, amikor a kiürült és elcsendesedett színpadon feltűnik a krisztusi kereszt a maga komor méltóságával. A Pilátus-szál nemcsak sikeresen domborítja ki a komédia mögötti húsbavágóan komoly téteket, hanem ugyanúgy itt érvényesül leghatásosabban a bulgakovi groteszk, például Krisztus és Azazello (Rácz József) egy közös, a keresztet és a pisztolyt egyaránt játékba hozó jelenetében. Az előadás visszafogottságában is legerősebb alakítása a Moszkva és Jerusalaím két világát összekötő, az elmegyógyintézetben csücsülő és Pilátusról regényt író Mester (Trill Zsolt) játéka.

Regényt drámailag feldolgozni mindig kihívás, Popovszki érdeme pedig, hogy rendezésében a mű atmoszférája meglevenedik a színpadon. Az irodalmár néző pedig csak reméli, hogy az élmény a közönséget (vissza)csábítja az eredeti szövegkönyvhöz, Bulgakov remekművéhez is.

Végül pedig egy Easter Egg: amikor Patti Smith 2012-ben kiadta *Banga* című albumát, egy interjúban azt tanácsolta rajongóinak, hogy a cím megfejtését Bulgakov regényében találják. Jó volt látni, hogy a rendezés diszkrétan viszonzta a biccentést.

a szerző irodalomtörténész,
a *Négy Fal Között Olvasókör* alapítója

Szabó Magda

Az ajtó

Emerenc – UDVAROS DOROTTYA | Szabó Magda – SÖPTEI ANDREA | Professor – RUBOLD ÖDÖN | Alezredes – TÓTH LÁSZLÓ | Polett – GIDRÓ KATALIN m. v. | Sutu – SZÜCS NELLI | A lány Emerenc – MARTOS HANGA e. h. | Unokaöcs – HERCZEGH PÉTER | Főorvos – BAKOS-KISS GÁBOR m. v. | Brodarics úr – VARGA JÓZSEF

Jelmez: Rátkai Erzsébet // Dísplet: Kiss Beatrix // Színpadi adaptáció: Szabó K. István // Dramaturg: Kozma András // Zeneszerző: Verebes Ernő // Ügyelő: Lovass Ágnes // Súlygó: Kónya Gabriella // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Rendező: SZABÓ K. ISTVÁN

mikor? hol?

PREMIER

augusztus 16. – Gyulai Várszínház

szeptember 16. – Gobbi Hilda Színpad

további előadások:

november 2., 20., 21. – 19 óra, Gobbi Hilda Színpad

fotók: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER GALÉRIA

Az ajtóban Szabó Magda a lelkiismeret kényes zegzugaiba vezet el bennünket. Van valami a regényben – és szándékaink szerint a darabban is – a görög tragédiák kíméletlenségéből. Rokonszenves az a fajta sajátos történelemszemlélet, amiben egyszerre van jelen ítélet és feloldozás, és finoman érzékelteti azt a fajta terápiát, amely által képesek lennénk jobban megismerni, megérteni a másikat anélkül, hogy rászakítanánk az ajtót.

SZABÓ K. ISTVÁN rendező

Caligula helytartója

Zsarnokdráma – a román diktatúrában írt
ókori történet egyetemes mondanivalóval

Mit tehet Petronius, Szíria helytartója, ha Caligula arra kötelezi, hogy a jeruzsálemi zsinagógába a császár szobrát állíttassa be hatalmi szimbólumként? A Római Birodalom (jelképes) térhódítása súlyos vészteher az ottani zsidóságra nézve. Petronius méltó ellenfélre lel a helyi főpap, Barakiás személyében, aki vitapartnereként lehetetlen morális helyzetbe hozza a római: egy nemzetet megsemmisíteni egy szobor miatt?

A lázadás és a lázítás nagyszerű drámája ez: képes-e Barakiás főpap szavakkal szétzúzni a fennálló rendet, megtagadni Caligula parancsát, felébreszteni a helytartóban a kételyt? Mert ha igen, nem csak a rend omlik össze, hanem egy megingathatatlannak vélt ember, Petronius is elbukik.

A megoldás Caligula lefizetésében rejlik. Aranyat kilószámra a császárnak! A küldönc hozza is a hírt: Caligula kiegyezik. Ám az utolsó pillanatban, Róma ura megváltoztatja döntését: a szobornak be kell kerülnie a templomba. Petronius élete legnagyobb dilemmája elé kerül: vagy teljesíti Caligula parancsát, ezzel egy népet semmisít meg, vagy ő maga pusztul el.

Székely János (1929–1992) erdélyi költő, író, drámaíró a 20. század második felének egyik legfontosabb alkotója 1972-ben – a román kommunista diktatúra sötét korában – írta meg a Caligula helytartóját. A mostani előadás rendezője, Szász János szerint a dráma arról szól, hogy meddig marad tisztességes az ember, ha hatalom adatik neki. Petronius helytartó bármit megtehet, mert minden hatalom az ő kezében van, ő mégis hajlandó vitába bocsátkozni Barakiással, a szentély papjával. Az előadás megidézi a kort, amelyben a történet játszódik, az időszámításunk utáni első század közepét, a mindent meghó-

Székely János

Caligula helytartója

Petronius, Caligula szíriai helytartója – TRILL ZSOLT |
Barakiás, jeruzsálemi templom főpapja – HORVÁTH
LAJOS OTTÓ | Decius római lovag, Caligula követe –
RÁCZ JÓZSEF | Lucius, Petronius segédtsíztje – KRISTÁN
ATTILA | Probus, egy másik segédtsízt – BORDÁS
ROLAND | I. Agrippa, Palesztina királya – BODROGI
GYULA | Júdás, zsidó politikus, az államtanács tagja –
BÖLKÉNY BALÁZS E. H.

Római katonák: Kisari Zalán m. v., Kocsis Gábor m. v.,
Kovács S. József, Móczár Bence m. v., Szurcsik Ádám m. v.

Zsidó előkelőségek: Bor László m. v., Dégi János, Kaló
Kristóf, Korcsmáros András, Rékai Nándor

Díszlet, jelmez: Vereckei Rita // Dramaturg: Kulcsár Edit
// Szakértő: Dr. Balázs Gábor // Ügyelő: Lencsés István //
Súgó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

november 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színház

dító, mindenkit leigázó Római Birodalmat. A császár provokál, parancsot küld, és elvárja, hogy érvényesítsék az akaratát. Vigyék be a zsidók a szentélybe az ő aranyaszobrát, dobják ki onnan a Mindenhatót, és őt, Caligulát, a császárt bálványozzák, őhöz imádkozzanak. Vagyis a történet a konfliktus kiélezésén alapul, ez egy erőszakos közeg, polgárháború, népiirtás küszöbén állunk.

Székely János húsbavágó kérdéseket fogalmaz meg, és rendre válaszol is rájuk. A miénk is egy kérdéseket feltáró és azokat meg is válaszoló előadás. Nagyon világosan mutatja Petronius szándékait, és azt is, hogy milyen utat jár be, s hogy melyik az egyetlen út...

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

A zarándok utolsó napja

A zarándok – VENCZEL VALENTIN | Novícius – SZALAI BENCE | Szerzetesek – POPOVIC LJUBOMIR, CEDOMIR RADLOVACKI, KUSALO VLADIMIR, MILOJEVIC MILOS, TOLIMIR ALEKSANDAR, CRNJANSKI BOZIDAR (a zrenjanini Szárovi Szent Szerafim kórus tagjai)

Írta: Anasztaszija Kargina, Kozma András

Rendezte: ANASZTASZIJA KARGINA

mikor? hol?

november 11. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Az Újvidéki Színház és a Magyarországi Szerb Színház közös produkciója a zrenjanini Szárovi Szent Szerafim kórus közreműködésével

A zarándok utolsó napja

Oratórikus monodráma kórossal, Dosztojevszkij művei nyomán

„A földön sok minden rejtve áll előttünk, de cserébe ajándékkul kaptuk azt a titkos, belső érzetet, hogy kapcsolat van köztünk és egy másik világ közt, a földi és az égi világ közt, és hogy a gondolataink és érzéseink forrása nem itt van, hanem más világokban” – írta Dosztojevszkij, erre a gondolatra és világlátásra épül a Zarándok utolsó napja című előadás.

Egy távoli orosz kolostor szerzetesei húsvét napján a reggeli liturgiához készülődnek. Ám az ünnepi istentisztelet közben különös látogató érkezik a kolostorba – egy idős, furcsán viselkedő zarándok, aki mintha valami rendkívüli, végzetes dologra szánta volna el magát. „De hiszen én azt se tudom, minek jöttem ide... Beteg vagyok...” – mondja. Ki ez az ismeretlen ember? Miért jött a kolostorba? Milyen titkok, fájdalmak, bűnök szakadnak fel belőle a szerzetesek áhítatos éneke közben, vajon mit akar nekik elmondani?

A zarándok utolsó napja egy sajátos, apokrif hangvételű misztériumjáték Dosztojevszkij prózai műveinek, naplójának, leveleinek felhasználásával, ugyanakkor megjelennek benne a 19. század orosz misztikus irodalmából és a lázadó értelmiség manifesztumaiból vett szövegek is. Ez a pravoszláv liturgikus énekekkel átszőtt mo-

nodráma valójában egy megtisztulásra vágyó bűnös lélek gyónása, amelyben felismerhető a jóra vágyó, ám világmegváltó, hamis eszmék bűvöletében és alantas emberi ösztönök fogságában vergődő ember belső küzdelme is, Dosztojevszkij szavaival élve: „Itt a sátán harcol Istennel, és a csatatér – az emberek szíve”.

Szerte a világon idén emlékeznek meg Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij születésének 200. évfordulójáról, így ez az előadás egyúttal főhajtás is a világirodalom kiemelkedő orosz génusza előtt.

A zarándok utolsó napja négy alkotó összefogásából született – Rusz Milán színész-rendező ötlete nyomán és művészeti vezetésével a szövegkönyvet Kozma András dramaturg és Kargina Anasztázia rendező írta, a főszerepet Venczel Valentin színész-rendező, az Újvidéki Színház igazgatója játssza, a szerzetesek csoportját pedig zrenjanini Szárovi Szent Szerafim kórus alakítja. Az alkotók az előadást az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszusnak ajánlották, az előadás premierjére pedig az író születésnapján, november 11-én a Nemzeti Színházban kerül sor.

Médeia

Egy összeomlás végjátéka a férfivilágnak alávetett női sorsról

– Médeia megöli hűtlen férje, Iaszón új feleségét, annak apját és két gyereküket is, hogy így álljon bosszút. Itt egy összeomlás végjátékát látjuk. Médeia minden áldozatot meghozott a szerelméért: elhagyta a hazáját, apjával szemben a szerelmét, Iaszónt segítette, megölte saját öccsét, és menekülniük kellett. Végre befogadták őket, gyerekeik születtek, Iaszón mégis el akarja taszítani magától Médeiát, akiben féktelen indulatok támadnak. Büchner azt mondja az ő megnyomorított és kétségbeesésében gyilkossá váló Woyzeckjéről, hogy „mélységes szakadék az ember, és én szédülök, ha belepillantok”. Médeia is ilyen „szakadék”, és elborzadunk, miközben végigéljük a történetét. Médeia annak a példája, hogy mi minden rejtőzik egy emberben – mondja a rendező, a svéd színház egyik meghatározó alkotója, Eirik Stubø.

Vannak olyan egyetemes témák, alakok, amelyek új köntösben, többször is visszatérnek, de valójában keveset tudunk róluk, alakjukat titok fedi, viszont rajtuk keresztül magunkról, korunkról vallhatunk. Ilyen Médeia is, Euripidész – Babits szá-

vaival – „mindig modern” szerencsétlen, elárult, szerelmes asszonya, aki féltékenységből embertelen tettet hajt végre: kioltja gyermekei életét. Mindennek ellenére Euripidész megkísérli a lehetetlent, és részvétet próbál kelteni nézőiben kétségbeesett, saját démonjaival küzdő hősnője iránt. A férfivilágnak alávetett női sorsot láttatja benne.

A darab végén Médeia sértetlenül távozhat. Vajon az istenek jóváhagyták borzalmas tettetét? „Megússza” ugyan a gyilkosságokat, de egy életre tönkretette magát. Vannak más történetek, amelyekben egy nő megöli a gyermekét, de azokban a következő lépés az öngyilkosság. Médeia ennél nagyobb formátumú személyiség, nála az öngyilkosság gyávaság volna, ő súlyos vezeklésre ítéli magát azzal, hogy tovább él. De van valami, ami végig ott sejlik a háttérben: érezzük, hogy az istenek mozgatják a szálakat. Rejtély, hogy mit is akarnak. A dráma utolsó mondatai ezek: „Az istenek sokszor mást tartogatnak számunkra, mint reméltük. Sosem jön el, amire várunk. Amit nem vártunk, bekövetkezik. Ahogyan itt is történt.”

Euripidész

Médeia

Fordította: Rakovszky Zsuzsa

Médeia – SZÜCS NELLI | Iaszón – TRILL ZSOLT | Kreon, Korinthosz királya – RÁTÓTI ZOLTÁN | Aigeusz, Athén királya – SZARVAS JÓZSEF | Médeia dajkája – NAGY MARI | Médeia gyermekeinek nevelője – RUBOLD ÖDÖN | A korintoshi nők kórusa – SÖPTEI ANDREA, ÁCS ESZTER, LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v. | Médeia két gyermeke: Buzádi Buda / Niedermüller Ádám, Fogarasi Márk Botond / Sille Tomi

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia // Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: Eirik Stubø

mikor? hol?

november 13., 14. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

Rocco és fivérei

Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján

Rosaria Parondi – SZÁSZ ENIKŐ M. V. | Amelie Gianelli – UDVAROS DOROTTYA | Özvegy Donininé, a mosoda tulajdonosa – TÓTH AUGUSZTA | Duilio Morini, menedzser – SCHNELL ÁDÁM | Morley, bokszedő – VARGA JÓZSEF | Rosaria fiai: Vincenzo Parondi – BERETTYÁN SÁNDOR | Simone Parondi – BORDÁS ROLAND | Rocco Parondi – BERETTYÁN NÁNDOR | Ciro Parondi – MÉSZÁROS MARTIN | Luca Parondi – HASZON ÁKOS | Nadia – BARTA ÁGNES | Amelie gyermekei: Ginetta Gianelli, Vincenzo menyasszonya – KATONA KINGA / NAGY JOHANNA m. v. | Alfredo Gianelli – HERCZEGH PÉTER | Ivo – NAGY MÁRK m. v. | Rossi – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Domani – SZÉP DOMÁN | Franca, Ciro menyasszonya – NAGY JOHANNA M. V. / SZÁSZ JÚLIA E. H.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub // Dramaturg: Verebes Ernő // Szakértő: Bedák Pál ökölvívó

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

november 14. – 18 óra • Nagyszínpad

Az előadást 16 éven aluliaknak nem ajánljuk!

Rocco és fivérei

A nagyváros elbűvöl és megnyomorít – öt vidéki fiatalember története

– Egyszerű mese ez öt fiatalember életének nagy lehetőségéről, arról, hogyan kerülnek fel vidékről a nagyvárosba, hogyan vívják ki helyüket az életben: a családban, a szorítóban, a szerelemben – mondja Vidnyánszky Attila rendező. – Egyszerű történet, mondom, miközben a cím Thomas Mann bibliai távlatú regényére, a *József és testvéreire* utal, Rocco alakja pedig Dosztojevszkij *Félkegyelműjének* Miskin hercegével rokon. Én ezekben a dimenziókban tekintek erre a modern, rólunk szóló mesére. Ezek a srácok vidékről magukkal hozzák értékrendjüket, naitításukat, ábrándjaikat, vágyaikat, illúzióikat, ám a nagyváros másfajta játékszabályokkal szembesíti őket. Elveszi a világ, ami neki jár – és pont az vész el eközben, ami a legfontosabb: a szerelem. Hiába minden győzelem a ringben, ha bemocskolódik az emberi kapcsolatok tisztasága. Épp csak megcsillan a boldogság reménye, ám a beteljesedés lehetetlen. Valóban az?

Vincenzo, Simone, Rocco, Ciro és Luca keresik helyüket a nagyvárosban. A boksizó Simone beleszeret egy prostituáltba, ám Nadia elhagyja őt, és másfél év múlva egy véletlen

találkozás után Rocco és a lány között szövődik szerelem. Az egyre jobban elzúlló Simone ezt képtelen elfogadni, és végül megöli a lányt. Rocco az egyetlen, aki feltétel nélkül a bátyja mellett áll, és mindent megbocsát neki. Elemi jósága, már-már önmegsemmisítő alázata és áldozatvállalása emeli ki Roccót a környezetéből.

– A történet mögött ott van az a háttér, hogy az általános városiasodás nem feltétlenül a dolgok természetes rendje miatt, spontán módon zajlik ilyen rohamos ütemben, hanem ideológiai elképzelések hatására alakulnak így a települések, életünk terei. Tébolyult eszmékhez igazodva, az élettől idegen és elrugaskodott gondolatok ösztönzik ezeket a folyamatokat. A városi lét ugyanakkor varázslatos közeg, ami kifogyhatatlan lehetőségeivel okkal bűvölhet el mindannyiunkat. Erről a kincstárról, a rácsodálkozás örömeiről is szól az előadás. A város elbűvöl és megnyomorít. Hogyan is van ez? Luchino Visconti világhírű filmje nyomán erről az ellentmondásról hív gondolkodásra az előadás.

A falu rossza

Újra színpadon a legnépszerűbb és legsikeresebb népszínmű

Bátki Tercsi és Feledi Lajos esküvőjétől hangos a falu. Hangos az ifjú pár – szerelmi évődéstől és civódástól –, hangos az örömapa, a násznép, hangos, aki örül, és az is, aki nem. Hiszen nem is olyan váratlanul, de mindenképpen hivatlanul megjelenik *a falu rossza*, a méltán hírhedt Göndör Sándor, a menyasszony volt szerelme, kinek célja nem csekélyebb, minthogy meghiúsítsa az esküvőt. Nem is rossz ő igazán, csak módfelett csalódott, és ennek megfelelő mértékben – leginkább mértéktelenül – részeg is. Ez a „tünetegyüttes” épp elég, hogy kellőképpen kételkedni tudjon abban, hogy a lány mást is szerethet rajta kívül.

Igy vagy úgy, de lassan mindenre fény derül. Sikerül-e elbizonytalanítani a menyasszonyt esküvője napján? Kiderül, hogy az örömapa által felbérelt, egyenes jellemű, de kétes erkölcsű Finum Rózsi végül elcsábítja-e Göndör Sándort. Azt is megtudjuk, hogy Gonosz Pista – a név kötelez –, hogyan kuszálja össze még jobban az eseményeket. Megtudjuk, hogy Boriszka, ez az ártatlan, tiszta szívű leány miért védi mindig olyan erélyesen a falu rosszát.

Szerelem, ármány, boroshordó, kés, pisztoly, zongora, ásó, kapa, nagyharang – a cél minden eszközt szentesít, hiszen itt senki sem most jött le a falvédőről.

A falu rossza a 19. század legnépszerűbb műfajának, a népszínműveknek a sikerdarabja. Szerzője Tóth Ede kereskedősegédből lett vándorszínész, majd költőként és népszínművek írójaként vált ismertté. *A falu rossza* a Nemzeti Színház 1874-es irodalmi pályázatának nyertese volt, és a következő évben viharos sikert aratott a Nemzetiben. Mikszáth Kálmán így írt róla: „Egy Tóth Ede kellett és egy Blaháné egyszerre, hogy a magyar népszínmű oly pompában tündököljön, mint ahogy tündökölt, s hogy ne csak gyönyörködtessen idehaza, de hódítson is.” A darabot játszották Bécsben és Moszkvában is, az elmúlt másfél évszázad alatt pedig országszerte gyakran műsorra tűzték ezt a fergeteges vígjátékot.

Tóth Ede

A falu rossza

Játsszák: SZÉPLAKY GÉZA,
HAVASI PÉTER, TAPPAI VIKTÓRIA,
VAS JUDIT GIGI, HORVÁTH MÁRK,
DÁNIELFY GERGŐ, SZEMERÉDI
BERNADETT, KÁRPÁTI
BARNABÁS, JANKA BARNABÁS,
HABODÁSZ ISTVÁN

Díszlet: Szvatek Péter //

Jelmez: Ondraschek Péter //

Rendezőasszisztens: Varga Imre
Dániel

Rendező: MÉSZÁROS TIBOR

mikor? hol?

november 15. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

Macskajáték

Örkény István tragikomédiája – Orbán Béláné harca a világgal

„E groteszk történet főhőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a bazugságtól sem visszariadó pörlekedése mindenkiel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő nénjével, Gizával. Körömszakadtáig barcol, hogy zűrzavaros, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne más? Orbánné a természet törvényei ellen barcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a balátnak” – írta Örkény István a *Macskajáték* című tragikomédiája elé.

– A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkény bölcs humora szövi át – mondja Udvaros Dorottya, aki Orbánnét alakítja a Nemzeti Színház előadásában.

Szász János rendező szerint, ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. – Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalanak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele...

A *Macskajáték* először regényként jelent meg 1965-ben. A színpadai változat ősbemutatója 1971-ben Szolnokon volt,

pár hónap múlva pedig a Pesti Színházban került színre, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Mindkettő rendezője Székely Gábor volt.

A *Macskajáték* a Nemzeti Színházban kiváló művészek jutalomjátékára teremt alkalmat, és igaza van ezúttal is Sulyok Mária jövődőlésének: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyiunkat túlél.”

Örkény István

Macskajáték

Orbánné – UDVAROS DOROTTYA | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lány – KATONA KINGA / SZILÁGYI ÁGOTA m. v. | Józsi, Orbánné veje – SZÉP DOMÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

mikor? hol?

november 5., 7. – 19 óra • Gobbi Hilda Terem

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Nagy Mari, Udvaros Dorottya

ZALÁN TIBOR

Csontra, bőrre, késre

A piros, levert oldalú vájdlingot utoljára Pirimama használta. Azóta csak porosodott a spájsz sarkában, pókok és férgek lakták, most, hogy elővette, le kellett pókhálóznia. A konyhába vitte, szertartásosan letette a sámlira, és egy darabig bámulta. Szép, nagy, tágas jószág, gondolta, sok elfér benne belőle. Hat-nyolc liter meg se kottyán neki. Úgy elnyeli, szinte észre sem lehet venni. Nyögve föltápáskodott az alacsony sámliról. Hányszor megfogadta pedig, hogy nem ül rá, mert minden feltápáskodás több energiát vett el tőle, mint amennyit az üléssel megtakarított. A konyhaszekrényhez csoszogott, és előkotorta belőle a legnagyobb kést. Kenyervágásra teljesen alkalmatlan, mentegetőzött Pirimama, amikor vendégek jelenlétében kellett megszegniet a kenyeret, de keresztet vetni ezzel lehet a legjobban. Na, meg disznót ölteni, és nevetett, mert soha nem volt disznójuk, legfeljebb régen, amikor Pirimama még kislány volt, vidéken, és B. erre nem emlékezhetett, mert akkor ő még nem volt meg.

Az igazgató szobájában minden a kényelemtől szólt, minden arról, hogy a színészeket és a különféle színházi létezőket leginkább zavarba hozza. A rend szinte színházellenesen hatalmas volt benne, a fekete bőrfotelek sokáig süppedtek a rájuk nehezedő fecek alatt, valami láthatatlan zenegépből megállás nélkül halk muzsika hullámozott elő, éppcsak zene, éppcsak hangerővel. Valami most történni fog veled, mondta a megilletődött B.-nek az igazgató, valami fontos, amire te már nem számíthatál a te józan eszed szerint. B. nézte a főnöke pókerarcát, tűnődött, vajon miért nem rezzen meg legalább pár pillanatra ez az arc, amikor közli vele a nem várt hírt, akármi is legyen az, vagy miért nem kezdenek el kacagni vagy sírni a lehetetlen bejelentés hallatán mindketten. Főszerepet kínálok neked. Ezt mondta, és nevetni kezdett, és B. pontosan érezte, ez most komoly, itt nincs helye viccelődésnek, még erősebben, hogy a megalázó röhögésnek sincs helye itt, a legerősebben talán mégis azt érezte, az ő helyzetében nincs helye sértődésnek.

B. említett helyzete csöppet sem volt irigylésre méltó. Közeledett a hatvanhoz, öreg vidéki színészi státusába már régen belenyugodott, ami nem jelentett egyebet, hogy hajdani ifjúsága emlékezete előtt tisztelgve néha

megkínálták egy-egy színpadra lépéssel, vagy inkább azon átjárással. Néha egy-egy, többnyire jelentéktelen mondattal. Azokat sokáig tanulta, és sohasem tévesztette el őket a színpadon. Tudta, mindenki téveszthet, tévedhet, de ő nem. Ha ő nem viszi be jól a vizet, vagy rosszul mondja el hozzá a csökött mondatot... talán elgáncsolja az egész előadást. Én tudok legjobban vizet bevinni a színre, élcelődött unikumot nyakalva a büfében, *szokok* két évtizede. Így viccelődött, egyre halkabban, egyre kevesebb nevetést kiváltva a társaiból. És fogyott, csontra-bőrre, ahogy a reményüket vesztett alkoholisták egyszerre csak elkezdenek fogyni. Csontra, bőrre.

Az arcok jöttek-mentek a színházban, B. belenyugodott, ő már nem megy és nem jön, egyszerűen van, állandóra van, majdnem a semmire van tartva. A régi fényképeket és relikviákat gondosan elzárta önmaga elől egy fiókba, és nem lamentált fölöttük előadások után hazakeveredve. Még a csajok hiányát kellett megszoknia, azt, régen még választották a kóristalányok, akik persze nem voltak kóristalányok, csak így hívták a színházban a nőnemű statisztériát, beleértve a stúdiós lányokat, aztán ő választott közülük, azután lassacskán már nem fért rá sem a választottak, sem a választók listájára – hiába nagyüzem a színház, sóhajtott fel olykor, itt is csak több a főkavadász, mint a főka.

Ennek a novellának nincs köze a valósághoz – legfeljebb annyi, amennyi köze a valóságnak lehet egy novellához...

Mindenenesetre: B., a színész emlékének

B. innentől semmit sem bízott a véletlenre. Kiderítette, hogy a pesti rendező találta ki őt, és nem az igazgató. Neki kell tehát jól megfelelnie. A titkárságon, néhány hízelkedő kör után, jó előre megszerezte a csajoktól a szövegkönyvet, hogy az olvasópróbára betéve tudja a szerepét. Megfontoltan elhatározta, ellesve az általa kiszolgált sztárok allűrjeit, majd szándékosan fog tévedni egy-egy mondatnál, ha eljön az idő, ki ne derüljön, hogy úgy felkészült a szerepre, akár felelésre az eminens diákok. Persze, óhatatlanul túljátszotta ezt a kitalált szerepet, a rendező egyszer kelletlenül rá is kérdezett, nem diszlexiás-e véletlenül. Innentől jobbnak látta a szövegkönyvre szögezni a tekintetét, noha továbbra sem kellett olvasnia az ismert mondatokat.

A próbafolyamatot B. hihetetlen önuralommal csinálta végig. A rendezőt egy idő után perfekt hülyének tartotta ugyan, aki fölöslegesen basztatja őt a permanens hülyeséggel, ő mégiscsak színész, az meg mégiscsak egy rendező, aki csak ugatja a szakmát. De összeszorított fogakkal tűrt és dolgozott, profi vagyok, ismételtegette magában, és már látta a kritikákat, amelyek az ő rendkívüli teljesítményével foglalkoznak egyöntetűen, és látta a pesti kritikusok csillogó tekintetét, ahogy előadás után ott tolonganak a takarás mögött, hogy megszorongathassák a kezét. És ha objektívek akarunk lenni, B. valóban hatalmasat alakított a darab címszerepében, bár a környezete számára olyanak tűnt, mint aki mindent, tudást és energiát, tapasztalatot és kísérletezést egy lapra tesz fel, akkor is, ha utána nem lesz mit mire föltennie. Amikor megjelentek az utcán az előadás plakátjai, az ő borostás zöld arcával a felületükön, naphosszat sétált plakáttól plakátig, hogy meg-megálljon, és úgy álljon meg-meg egy-egy plakát előtt, hogy az arra szédelgők felismerjék őt a plakátban. És B. az ilyen pillanatokban tisztán érezte, megérkezett, vagy inkább visszatért, és most végre megint az, aki lehetett volna.

A bemutató botrányos nagy siker volt, szó szerint, de ez most nem képezi a tűnődéseink tárgyát. Ahogy az sem, B. körül hogyan épült ki a komoly rajongói gárda, és hogyan következett el, hogy nem csak választhatott, hanem ismét választották is őt a kóristalányok.

Az igazgató szobájában még mindig minden a kényelemről szólt, és arról, hogy a színészeket és a különféle

színházi lényeket leginkább zavarba lehet hozni az ilyesmivel. Valami történt itt most, mondta a kényelmes fotelben öntudatos arccal szinte alámerült B.-nek az igazgató, valami fontos, amire még mi sem számíthattunk a józan eszünk szerint. B. nézte a főnöke pókerarcát, tűnődött, vajon miért nem rezzen meg legalább pár pillanatra ez az arc, amikor közli vele a nem várt hírt, akármilyen legyen az, vagy miért nem kezdenek el kacagni vagy sírni a lehetetlen kijelentés hallatán mindketten. Kapaszkodj meg, nem lesz több előadás ebből a darabból. Ezt mondta, és nevetni kezdett. B. pontosan érezte, ez most komoly, nincs helye több viccelődésnek, a megalázó röhögésnek, sincs itt helye, az ő helyzetében főleg nincs helye sértődésnek. Miért? Csak ennyit kérdezett. Érezte, omlik a bánya. Tudod, a választások, töltött neki az igazgató. Kínos a darab a polgármester úrnak. Hogy a színházunk ilyet. Hát nem. Ha bukunk, vele bukunk, ha nem, vele ne, hát nem egyszerű képlet? És választások után, tette fel a bátortalan kérdést. A választások után, így vagy úgy, új élet kezdődik. Ezt a szart már nem fogjuk elővenni még egyszer.

Egyszerű a képlet, tűnődött, amikor meztelen felsőtesttel Pirimama levert oldalú vájdlingja fölé hajolt. Ha nincs visszaút, akkor előre kell menni. Ezt vagy csak úgy mondta, vagy csak gondolta, de az is lehet, hogy nem csak úgy. Fölemelte a kést, és Pirimamára gondolt, ez a kés kenyérszélésre nem igazán alkalmas, de a kereszt rajzolására a kenyéren talán igen. Meg, de ez már nem Pirimamára tartozott, a samurájok előbb vízszintesen tették meg az első vágást a hasukon. A függőleges csak azután következik el. A másnapi újságok homályosodó címlapja jelent meg a szeme előtt, miközben határozottan szúrt és kétszer vágott.

De B. ebben is tévedett. Tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála nem szerepelt a helyi újságok címlapján másnap. Ott is csak a fontos események voltak továbbra is olvashatóak. Csupán egy mínuszos hír adta tudtul annak, akit érdekelt, hogy B., a színész, váratlanul elhalálozott. A mínuszos hírek oktan, ám megnyugtató semlegességével, amely nem hajlandó felismerni a tragédia és a komédia közötti különbséget.

Hatvani Károly Akácfa utcai vendéglőjének Ujházi szobája. Balra a negyedik Nagy Endre, a kép jobb szélén Ujházi Ede.
A fotó az Új Idők című hetilap 1902/49. számában jelent meg.

FEHÉR BÉLA

Hatvani Károly, a színészből lett vendéglős

Legendák, anekdoták – és az igazság: Ujházi leveséről

A színész, Ujházi Ede levese régen feledésbe merült, a vendéglői kínálat tartja életben, ahogy a Jókai bablevest is. Manapság minden bableves Jókai, és minden baromfiból készült húsleves Ujházi. Pedig nem az. Hasonló, de nem az. Nyomozás egy legenda nyomában.

Tudjuk, Ujházi Ede Debrecenből hozta magával a receptet, és amikor budapesti lakos lett, ha jót akart enni, ilyen levest főzetett magának laskával. A laska szónak több jelentése is van, de Debrecenben a kb. öt centi hosszú, fél centi széles (száraz) tésztát nevezték így. Vajon ezen múlna Ujházi levese? Egyáltalán: tyúkból készült? Erre nézve Nagy Endrét szokták idézni (*Ujházi Ede arcképe*, Nyugat, 1930/4), aki kakasra emlékszik. „...elutazott Debrecenbe, hogy saját találmányú levesének anyagát beszeresse. Vén kakasok kellettek ehhez a leveshez, amelyeknek megkeményedett izmaiba szerelmi viharok íze-sava gyülemlett össze. Három napig egyfolytában kellett fölűk, amíg belemáztak a levesbe és eggyé főttek a zöldséggel, főként a legendás jelentőségű zellerrel. Különösen vigyázott, hogy el ne kallódjanak a kakasok taréjai és egyéb megkülönböztető szervei...”

A jeles gasztronómiai esemény Nagy Endre szerint a budapesti Dohány utcában történt, a Hatvani-féle kocsmában, konflishajtók és teherhordó munkások törzshelyén, amiből Ujházi közreműködésével vált kultikus hely. „A kocsmá mellett volt egy benyíló szoba, Hatvani lakószobának tartogatta. Ujházi intéz-

HATVANI vendéglője

Akácfa-utca 7. szám.

A főváros legkitünőbb
magyar konyhája.

A bohémek talál-
kozó helye.

Minden vasárnap töltött káposzta.

HÉTFŐN és szerdán libateperttyű és libamáj.

KEDDEN kolozsvári rakott-káposzta.

PÉNTEKEN szegedi halászlé, rakott-krumpli.

Naponta étlapon van a híres bablevés füstölt hússal,
kurac-fatányéros, töltött tojás, különféle libahusok stb.

A borok a legkiválóbb termelőktől vásároltatnak.

Abonensek ebéd és vacsorára
- jutányos áron - **elfogadtatnak.**

Társaságok részére kitűnő zongora áll rendelkezésre

kedett, hogy a bútort hordassa ki belőle és patkó alakú asztalt terítsen meg benne. (...) Aki Budapest szellemi életében számított, vagy számítani akart, mind oda tört. (...) Délben-este Budapest java társadalmával telt meg a vendéglő, künn az utcát elrekesztették az ácsorgó kocsi

BOJKOTT ÉS BUKÁS

A Hatvani-féle kisvendéglő az Akácfa utca 7. szám alatti bérház földszintjén működött (a Dohány utca sarkán). Hogy mikor? Ez is kideríthető. „Budafokon a Liszt Ferenc ucca 47. számú házban szerdán megmérgezte magát Hamvai Jenőné Hatvani Mária 50 éves volt színésznő. Férjét, aki a Nemzeti Színház festője volt, egy évvel ezelőtt elbocsátották állásából. Azóta nehéz anyagi viszonyok között éltek: a rendőrség azt hiszi, hogy ez készítette az öngyilkos kísérletre. A színésznő apja a kilencszázas évek elején híres ember volt. Hatvani Ede valamikor ismert vidéki színigazgató volt, később a Csengery utcában vendéglőt nyitott, ahol megfordult Budapest művész-társadalma és bohém világa. Ujházi Ede is mindennap itt vacsorázott, Hatvaniék kreációja az Ujházi-leves és a hajnali korhelyleves. A mentők az életunt volt színésznőt a Rókus-kórházba szállították.” (Pesti Napló, 1937. május 13.)

Az újsághír szerzője téved, a vendéglős nem Hatvani Ede volt, hanem a bátyja, Hatvani Károly (1857-1929). Eredeti nevük Schrank, apjuk még harcolt a 48-49-es szabadságharcban. Mindketten hosszú éveket töltöttek a színi pályán, és mindketten a színpadról választottak feleséget: Ede Lévai Berta operettprimadonnát vette nőül (gyermekük, Hatvani Ferenc Nemecseket játszott a Pál utcai fiúk első, 1917-ben történt megfilmesítésében), Károly pedig Csillag Amáliát, aki szintén operettekben és népszínművekben aratott sikereket. Hatvani Károly a Népszínházban kezdte pályáját, később tagja volt több vidéki társulatnak, igazgatta a kassai, a szabadkai, a mis-

Egyik legsikerültebb komikus szerepében: Crampton mester. 1897-ben a Nemzetiben játszotta Gerhart Hauptmann művének címszerepét, és kortársai attól kezdve „Mesternek” szólították.

kolci és az óbudai színházat, színészügynökséget alapított, és kiadta a Magyar Színpad című lapot.

Feleségével együtt elhagyták a színi pályát: a századforduló után nyitották és 1905 nyaráig működtették a kocsmából átalakított kisvendéglőt. Bizonyos fogásokat állandóan étlapon tartottak, ilyen volt az Ujházi-leves, a debreceni töltött káposzta és Bródy pulykája (ennek mibenlétét nem ismerjük). Ujházi valamiért nagyon megharagudott Hatvaniékra, a vendégek bojkottálták őket, a Hatvani házaspár tönkrement, 1905-ben mindenüket elárverezték. Évekkel később tudtak talpra állni, az első világháború éveiben már új vendéglőjük működött a Király Színház Csengery utca felőli művészbéjájára mellett.

A HÓDOLAT LEVESE

Ujházi Ede Pest egyik legnépszerűbb embere volt, élő legenda. Minden este felbukkant valahol, minden vendéglős a kedvében akart járni, ezért aztán nem csoda, ha sok helyen jelent meg a kínálatban az Ujházi-leves. Erről szól a Pesti Napló Asztaltársasá-

„Egy szép nagy megtisztított kakast aprólékával és taréjával (taréjt, ha tudunk szerezni, minél többet tehetünk bele), fél kiló elsőrendű, hízott levesthússal (legjobb a fartő), fél kiló marhacsonttal, megfelelő nagyságú fazékban, 3-4 liter vízben, fedő alatt lassan főzzük...

UJHÁZI EDE

1841-ben született Debrecenben, és a fővárosban halt meg 1915-ben. Vándorszínészként bejárta az országot, aztán Sopron, Kolozsvár, Kassa társulatai után a pesti Nemzeti szerződte, amelynek 1870-től 1914-ig volt tagja. Minden szerepkört kipróbált, operettben és balettben is szerepelt, de a tragikus és komikus elemeket ötvöző vígjátékokban aratta legnagyobb sikereit. 1886-tól drámai és operai tanár volt a Színművészeti Akadémián, majd játékmester az Operában. „Színész volt, nagy művész volt, tehát emléke kortársai élethossziganára ítéltetett... De egy maradandó emléke mégis van: a vendéglők étlapján a Chateau-briandok, Wellingtonok között ott szerepel az Ujházi-leves is” – írta róla Nagy Endre a Nyugatban.

a képen:
Ujházi a Gundelben 1900 táján

gok élete és elmúlása című tárcája (1911. október 8.): „Az Ujházi-asztal nincs meghatározott helyhez kötve. Ubi bene ibi patria. Ahova Ujházi bemegy, ott azonnal csinálnak egy Ujházi-asztalt, és hoznak egy Ujházi-levest. (...) Ujházi a hódolat jelenek tekinti a róla elnevezett levest, és kötelességének tartja, hogy megdicsérje, hanem hogyha teheti, kiegészíti a vendéglőssel, hogy neki magának mégis hozzanak másfajta.”

A nevezetes leves már Ujházi életében torzulni kezdett, több változatban gözögött az asztalon. A szakácsok lelkesen főzték úgy, ahogy tudni vélték a receptet, elvégre Ujházi mester nem állhatott oda minden tűzhely mellé. A fogás születését a városligeti Wampetich (1910 októberétől Gundel) vendéglőhöz kötik, így tudja Krúdy Gyula is: „Bizonyosan kukorékolva üdvözölték őt a Tyúkketrechez (a későbbi Wampetichhez) címzett vendéglő kakasai, amikor meglátták; különösen vén kakasok, amelyek már semmi egyébbe nem voltak jók a világon, mint arra, hogy belőlük leves főzzenek.” (*A Mester, az utolsó népszerű ember Pesten*, Világ, 1925. április 5.) A Tyúkketrec, Wampetich Ferenc (1856-1927) első vendéglője, a mai Benczúr és Rippl-Rónai utca sarkán működött! A leves keletkezéséről azonban létezik másik változat is: Spiegel Róza szakácsnő, a Dalszínház és a Révay utca sarkán működő Erdélyi Borozó társtulajdonosa 1930-ban a Vendéglősök Lapjának adott interjújában arról beszélt, hogy az Ujházi-levest ő találta ki, s a névadónak annyira ízlett, hogy a nevére vette. Ugyanakkor Herczeg Ferenc *A görög ház* (1939) című memoárjában említi, hogy az Ujházi-leves a városligeti Ósbudavarában készült először, nem véletlen, hogy jelképes kulcsát Ujházi Ede kapta meg a mulatónegyed 1910-ben történt bontáskor.

MILYEN AZ IGAZI?

Lehetetlen a kérdésben tisztán látni. Az is eldöntendő: tyúk, vagy kakas? És mi lehetett a többi hozzávaló? „Sok vitára ad alkalmat az leves készítése módja. Nincs ezen

Blaha Lujza és Ujházi régi barátok és kollégák voltak. Együtt dolgoztak kezdőként a debreceni színházban, majd később a Nemzetiben. Blaháné is nagy kedvelője volt az asztali örömeknek. Nemcsak színésznőnek, de háziasszonynak is kiváló volt, kitűnően főzött. A felvétel valószínűleg Ujházi egyik városligeti törzsvendéglőjében, a Wampeticsben (a későbbi Gundelben) készült, 1900 táján.

mit vitatkozni, mert leves csak egy van, mint ahogy nincs kétféle Dobos- vagy Sacher-torta. (...) Az leves nem más, mint erőteljes húsleves, amelyben szárnyas is fő és gombával, levesben főtt zöldséggel és finom metélttésztaával adják az asztalra – írta Kovácsics Mátyás szakácsmester (Új Idők, 1937. január 27.), majd 1934-ben megjelent *Otthonunk kézi szakácskönyve* című munkájában így adja meg a receptet:

„Ujházy mester leves – Egy fazékban marha- és borjúcsontot hideg vízben felteszünk főni. Hozzá adunk 1 kiló vagy három-negyed kiló marha felsárt nagyobb darabokra vágva és egy kappant vagy csirkét 8 darabra felvágva, azután a szárnyát, máját, zuzát és nyakát. Mindezt hirtelen felforraljuk s ha felforrt, leöntjük a vizet róla, hideg vízben megmossuk és hideg vízzel újra forrásnak indítjuk, megsózzuk, adunk bele néhány szem fekete borsot, késhegynyi paprikát, különféle egyenlő, ujjnyi vastag darabokra vágott leveszöldséget, fél fej káposztát, egy fej hagymát, pórét, egy gerezd fokhagymát, két darab paradicsomot és szeletekre vágott úrigombát (champignon). Tálaláskor a hagymát és fokhagymát kisedjük a levesből és külön sós vízben kifőzött igen finom metéltre vágott tésztát teszünk a helyébe. Így mindenestől, zöldségestől adjuk fel az asztalra.”

Miután az utóbbi esztendő ételnépszerűségi-listáin rendre felbukkan az Ujházi-leves, jó volna, ha mindenütt meg is felelné a nevének. Magyar Elek (1875-1947) újságíró, közismertebben az Ínyesmester így tudja (*Az Ínyesmester szakácskönyve*, bővített kiadás, 1939):

„Egy szép nagy megtisztított kakast aprólékával és taréjával (taréjt, ha tudunk szerezni, minél többet tehetünk bele), fél kiló elsőrendű, hízott levesthússal (legjobb a fartő), fél kiló marhacsonttal, megfelelő nagyságú fazékban, 3-4 liter vízben, fedő alatt lassan főzzük. Körülbelül félórai főzés után beleteszünk fél kiló leveszöldséget, negyed fej kelkáposztát, karikára vágott zöldpaprikát, pár szárított, vagy friss gombát, egy fej friss paradicsomot, vagy egy kanál sűrű konzervet, néhány karfiol rózsát, egy deci zöldborsót, 10-15 hüvely zöldbabot. Megsózzuk, megborsozzuk és tovább főzzük legalább három és fél óra hosszat, nagyon lassan, halkan bugyborékolatva, míg a hús egészen megpuhul. Akkor leszűrjük a levest. A kakas húsát lefejtjük a csontokról, kisebb darabokra vágjuk a zúzával, májjával, tarájával és a különböző zöldségek egy részével együtt. Mindezt belerakjuk a tálba öntött levesbe (melynek fölösleges zsírját leszedjük), sós vízben kifőtt vékony metélttel, vagy apró májgombóccal (esetleg mind a kettővel) és kevés, apróra vágott snittlinggel együtt. A pompás marhafartót sem hagyjuk ott, hanem egy kis ecetes tormával, vagy snittling feltálaljuk.”

A kakas-tyúk mérkőzés továbbra is döntetlenre áll.

Végezetül: nem szégyen az, ha „sima” bableves vagy kakas leves (tyúk-leves) kerül az asztalra, elvégre nemzeti ételünk mind a kettő, de az Ujházi készüljön úgy, ahogy a színész kedvelte, és Jókai bablevese is legyen olyan, ahogy az író szerette.

Ennyivel tartozunk nekik, magunknak, és annak is, akinek kitálaljuk.

TÖRŐCSIK MARI EMLÉKEST

NOV. 22. |

TÖRŐCSIK A NEMZETIBEN

KIÁLLÍTÁS » Törőcsik Mari negyven esztendőn át volt a Nemzeti Színház társulatának tagja. Először pályakezdésétől, 1958-tól 1979-ig, majd 2002-től haláláig. A kiállítás a nemzeti szerepeket, alakításokat, előadásokat idézi meg képekkel, jelmezekkel, színpadi kellékekkel.

mikor? hol? |

megnyitó: november 22. – 17 óra
Nemzeti Színház

„Senkié és mindenkié”

Pályatársak, színházigazgatók, barátok, a fiatal nemzedék képviselői és a Nemzeti Színház társulatának tagjai emlékeztek meg az idén tavasszal elhunyt Törőcsik Mariról a szeptember 21-én a Nemzeti Színházban rendezett emlékestén. „Kivételes lélek, ki egyszerre senkié és mindenkié” – írta Törőcsik Mariról a barát, Pilinszky János költő. A „kivételes közvetítő” megidézői Alföldi Róbert, Básti Juli, Blaskó Péter, Bodrogi Gyula, Dész László, Érdi Tamás, Jordán Tamás, Kiss István, Kolonits Klára, Kozma András, László Zsolt, Molnár Piroska, Oláh Ibolya, Rozs Tamás, Stohl András, Söptei Andrea, Szűcs Nelli, Trill Zsolt, Udvaros Dorottya, Uhrík Dóra, Anatolij Vasziljev, Vidnyánszky Attila, Voith Ági, Zsótér Sándor, valamint a Sztalker Csoport, az Óbudai Danubia Zenekar, Törőcsik Mari-ösztöndíjasok és a Nemzeti Színház társulata voltak.

TÖRŐCSIK –

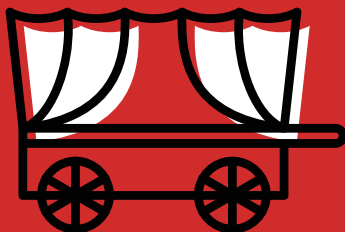
A NEMZETI MAGAZIN KÜLÖNSZÁMA

„Volt öt-hat estém” – szólt a magyar színház meghatározó alakjának, Törőcsik Marinak a híres mondata. A Nemzeti Magazin különszámában olvashatnak a

művész örömeiről, sikereiről, veszteségeiről, a színházi és a filmes életműről, szerepekről, pályatársak emlékeiről.

Déryné

program

Színház mindenkinek!

deryneprogram.hu

500

Ötszázadik alkalommal került színre a *Tudod, hogy nincs bocsánat* című József Attila-est. Földes László Hobo előadása a költő születésének 100. évfordulójára készült

Vidnyánszky Attila rendezésében 2005-ben, majd 2013 óta a Nemzeti Színház repertoárjának része. „Voltam vele börtönben, templomban, iskolában, zsinagógában, kertben, hajón, stadionban, művelődési házban, kocsmában, szociális otthonban” – mondja Hobo, aki az előadással bejárta már az egész Kárpát-medencét.

TAUB JÁNOSRA EMLÉKEZTEK

A 20. század második felének egyik legmaghatározóbb színházcsinálója, rendezője, színészpédagógusa volt Taub János (1927–2010), akinek egykori lakóhelyén (Budapest, V. kerület, Zoltán utca 6.) emléktáblát avattak fel. A Nemzeti kezdeményezésére eddig többek között Bessenyei Ferenc, Berek Kati, Gera Zoltán, Darvas Iván, Garas Dezső, Kóti Árpád, Zenthe Ferenc emlékét jelöli tábla.

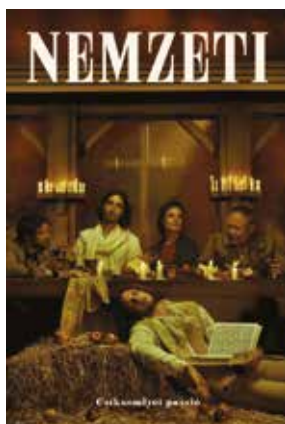
HERCZEG FERENC-SZOBOR

A magyar dráma napján állították fel a Nemzeti Színházban Herczeg Ferenc (1863–1954) mellszobrát. A két világháború közötti korszak legnépszerűbb íróját megörökítő művet Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere és Takaró Mihály, a Herczeg Ferenc Társaság elnöke leplezte le.

A szobor Törley Mária alkotása.

IMÁZSFILM, PLAKÁTOK

A Nemzeti Színház hat emblemikus előadásának plakátjával találkozhatnak a nézők a köztéri és online felületeken, a közösségi médiában. A teátrum látványos reklámfilmje pedig Magyarország legnagyobb mozihálózatában és a televíziós csatornákon is látható.

VERSEK ÉS KISPRÓZÁK

Halálnak halálául címmel jelent meg Pálfi Ágnes kötete a Napkút kiadónál. A Nemzeti Színház Szcenárium című folyóirata szerkesztőjének kötetét így méltatja Kabdebó Lóránt irodalomtörténész, kritikus: a kisprózák a költő személyes sorsát, az életéből immár eltávozottak egyszer-volt-jelenét idézik meg. Verseiben évezredek bölcsességével biztat, a sors általa létköltészetté varázslódhat.

PROGRAMAJÁNLÓ

NOV 9. | A FEKETE KAKAS

BÁBJÁTÉK » Mikszáth Kálmán egyik legművészebb alkotása *A fekete kakas*. Fabók Mariann egyszemélyes bábjátéka felnőtt és serdülő közönségnek.

mikor? hol?

nov. 9. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

NOV. 18 | FEDÁK SÁRI

SZÚCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

november 16. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

KIÁLLÍTÁSOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

ÁLOMKÉPEK »- Eöri Szabó Zsolt fotóművész képei a 2014-ben alapított Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, a MITEM előadásairól.

mikor? hol? | előadások napján 18 órától
Nemzeti Színház, első és második emeleti előcsarnok

„A BÁBOK NEM SÍRNAK...” » Szász Zsolt bábszínész és bábkészítő életművének legjava: bábok, maszkok, előadások.

mikor? hol? | előadások napján 18 órától
Nemzeti Színház, második és harmadik emeleti előcsarnok

„NŐI TEST, NŐI IDENTITÁS” » félszáz női alkotó festményei: női látásmód, nőiség, női szerep. A Magyar Festészet Napja kiemelt rendezvénye.

a képen: Balla Erika alkotása

mikor? hol? | október 18.–november 18.
K-P 15-19 óra, Szo 10-14 óra | Zikkurat
(a Nemzeti Színház melletti kiállítóhely)

NOV. 13., 24. | IGAZ MESÉK

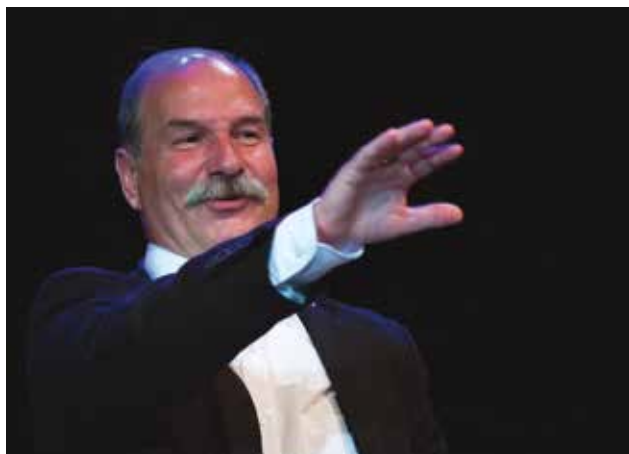
BERECZ ANDRÁS ESTJEI » Jókedvű és szomorú, tanulságos és okosbolond történetek.

Angyalfüty

november 13. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Isten bolondja

november 24. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

NOV. 19., 20., 28. | HOBO HÁROMSZOR

FÖLDES LÁSZLÓ ESTJEI » féltékenység, József Attila, önéletrajz.

Hé, Magyar Joe!

november 19. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

Tudod, hogy nincs bocsánat

nov. 20. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Halj meg és nagy leszel

nov. 28. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

NOV. 21. | VERSÜNNEP

VERSÜNNEP FESZTIVÁL » A döntő vers- és prózamondás, énekelt vers, versmegzenésítés és slam poetry kategóriákban.

Ingyenes, de regisztrációhoz kötött program: szervezes@nemzetiszhaz.hu

mikor? hol?

nov. 21. – 18 óra | Kaszás Attila Terem

NOV. 27. | HÁROM CSEHOV

EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK » A medve, A dohányzás ártalmairól, Leánykérés. A beregszászi színház legendás előadása.

mikor? hol? | november 27. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

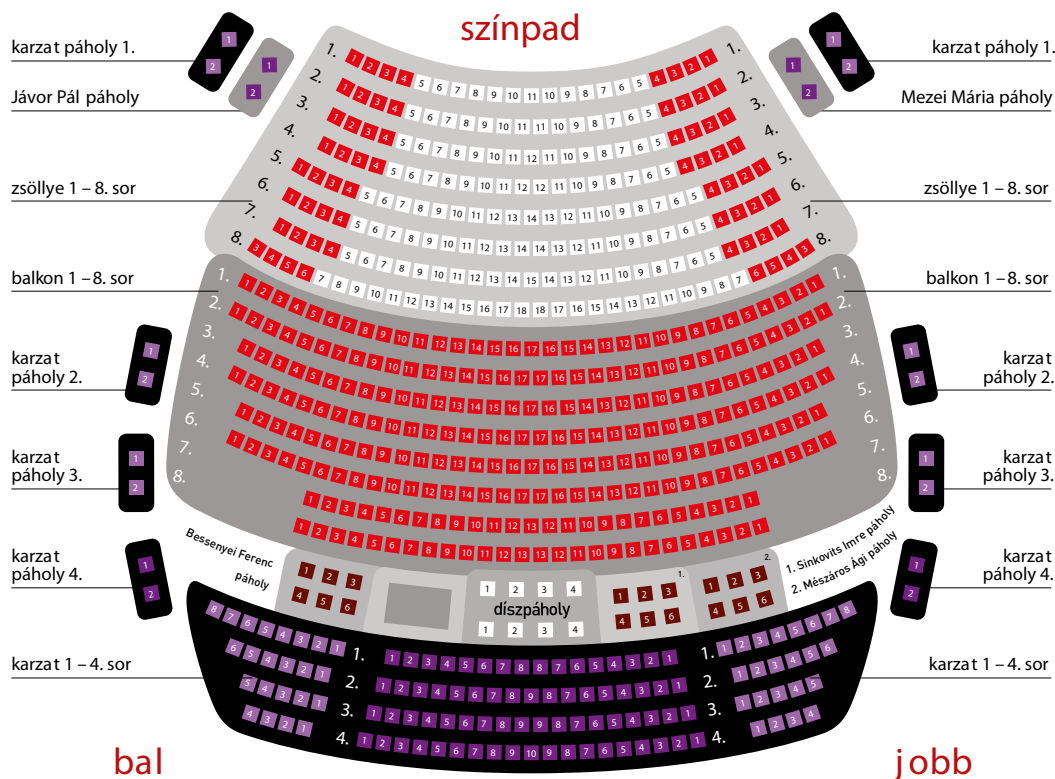
NOV. 27. | PUSTOL A HÓ

SZARVAS JÓZSEF ESTJE » Szarvas József, immár hatvanon túl, egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kisfiúval, a debreceni henteslegénnyel és segédszínésszel...

mikor? hol? | szeptember 25. – 19 óra 30 |

november 27. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória 2. Árkategória 3. Árkategória 4. Árkategória

JEGYÁRAK

1. kategória **3800 Ft**

2. kategória **3000 Ft**

3. kategória **2100 Ft**

4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

BŐVEBB JEGY- ÉS BÉRLETINFORMÁCIÓK

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: (+36 1) 476 6868

e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a jegy@nemzetisinhaz.hu címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2021/2022-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Dosztojevszkij: **ÖRDÖGÖK** • Józsa Péter Pál: **AGON** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Csiky Gergely: **BUBORÉKOK** • **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** • Bánffy Miklós A Nagyúr című drámája nyomán: **ISTEN OSTORA** • Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Móricz Zsigmond: **FORRÓ MEZŐK** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Long – Singer – Borgeson: **SÖR** (Shakespeare Összes Rövidítve), angolul • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – Mezei Mária • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

TUDNIVALÓK A 2020-BAN VÁSÁROLT JEGYEKRŐL, BÉRLETEKRŐL

A 2020-as elmaradt előadásokra megváltott jegyek 2021. december 31-ig becserélhetők egy másik előadásra. A 2019/20-as és a 2020/21-es évadra szóló bérletek érvényességét is meghosszabbítjuk 2021. december 31-ig. Őrizzék meg jegyeiket, és figyeljék honlapunkat a további információkért.

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkező sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2022. április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház

pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	24 V	19:00	Vadászat Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo
Gobbi Hilda Színpad	25 H	15:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	25 H	19:00	Vadászat Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo
Gobbi Hilda Színpad	26 K	19:00	Házasság Palermóban Goldoni: A régiséggyűjtő családja című műve alapján
Kaszás Attila Terem	26 K	19:30	Sára asszony Döbrentei Sarolta
Nagyszínpad	28 Cs	18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek
Kaszás Attila Terem	28 Cs	19:30	Isten bolondja Berecz András
Nagyszínpad	29 P	15:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek
Nagyszínpad	30 Szo	19:00	Csíkсомlyói passió

NOVEMBER

Gobbi Hilda Színpad	2 K	19:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	3 Sze	19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádas László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Gobbi Hilda Színpad	3 Sze	19:00	Caligula helytartója Székely János
Nagyszínpad	4 Cs	18:00	János vitéz Petőfi Sándor
Nagyszínpad	5 P	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	5 P	19:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	6 Szo	19:00	Ferő75 gálakoncert
Gobbi Hilda Színpad	7 V	19:00	Macskajáték Örkény István
Gobbi Hilda Színpad	9 K	19:00	A fekete kakas Mikszáth Kálmán – Fabók Mariann Fabók Mancsi Bábszínháza
Nagyszínpad	10 Sze	18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Nagyszínpad	11 Cs	15:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Gobbi Hilda Színpad	11 Cs	19:00	A zarándok utolsó napja Dosztojevszkij nyomán Újvidéki Színház, Magyarországi Szerb Színház
Gobbi Hilda Színpad	12 P	19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Gobbi Hilda Színpad	13 Szo	19:00	Médeia Euripidész
Kaszás Attila Terem	13 Szo	19:30	Angyalfütyty Berecz András ének- és mesemondó estje
Nagyszínpad	14 V	18:00	Rocco és fivérei Luchino Visconti Rocco és fivérei filmforgatókönyve alapján
Gobbi Hilda Színpad	14 V	19:00	Médeia Euripidész
Gobbi Hilda Színpad	15 H	19:00	A falu rossza Tóth Ede a Déryné Program előadása
Kaszás Attila Terem	15 H	19:30	A kassai polgárok Márai Sándor
Nagyszínpad	17 Sze	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Nagyszínpad	18 Cs	15:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare

Az Egri csillagok, Tudod, hogy nincs bocsánat 12; a Fodrásznő 14, a Rocco és fivérei 16 éven felülieknek ajánlott

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2021. OKTÓBER–NOVEMBER

Bajor Gizi Szalon	18 Cs	19:30	Fedák Sári	Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	19 P	18:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	19 P	19:00	Hé, Magyar Joe!	Földes László Hobo
Gobbi Hilda Színpad	20 Szo	19:00	Az ajtó	Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	20 Szo	19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat	Földes László Hobo József Attila estje
Nagyszínpad	21 V	11:00	János vitéz - kölyöknap	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	21 V	19:00	Az ajtó	Szabó Magda
Nagyszínpad	22 H	18:00	Tizenhárom almafa	Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek
Nagyszínpad	24 Sze	19:00	Vadászat	Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo
Kaszás Attila Terem	24 Sze	19:30	Rokonok söre	Berecz András és barátai estje
Nagyszínpad	25 Cs	19:00	Vadászat	Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo
Nagyszínpad	26 P	19:00	Szabó Balázs Bandája	Pilinszky 100 – irodalmi koncert
Gobbi Hilda Színpad	27 Szo	11:00	Leánder és Lenszirom	Szilágyi Andor
Nagyszínpad	27 Szo	19:00	Szabó Balázs és bandája	Pilinszky 100 – irodalmi koncert
Kaszás Attila Terem	27 Szo	19:30	Egyfelvonásos komédiák	Anton Csehov beregszászi Illyés Gyula Színház
Bajor Gizi Szalon	27 Szo	19:30	Pustol a hó	Szarvas József önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	28 V	11:00	Leánder és Lenszirom	Szilágyi Andor
Nagyszínpad	28 V	19:00	A Mester és Margarita	Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	28 V	19:30	Halj meg és nagy leszel	Földes László Hobo önálló estje
Nagyszínpad	29 H	19:00	A Mester és Margarita	Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	30 K	19:00	Házasság Palermóban	Goldoni: A régiséggyűjtő családja című műve alapján
Kaszás Attila Terem	30 K	19:30	Sára asszony	Döbrentei Sarolta

Jelenet a Vadászat című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata 2021. október, IX. évfolyam, 6. szám

FÓKUSZBAN: SZÍNHÁZI MŰHELYEK, MÓDSZEREK, ARS POÉTIKÁK

Megszólaltatjuk az idei MITEM két kiemelkedő produkciójának – Raszputyin küldetése, Misericordia – alkotóit. Kanalas Éva nagysikerű koncertje kapcsán a tíz éve elhunyt Szabados György esszéjét közöljük. Szuzuki Tadasi életművének korszakos jelentőségéről, valamint az Eugenio Barba nyomdokait követő Pino Di Buduo színházi műhelyéről két átfogó tanulmányt ajánlunk az olvasó figyelmébe.

„Amikor este hazamegyek, azon gondolkodom, hogyan tudnék úgy rendezni, mind Brook, úgy világítani, mint Wilson és úgy tréningeztetni, mint Grotowski. (...) Muszáj eléggé bátraknak lennünk, hogy kétség nélkül haladjunk tovább, annak ellenére, hogy sosem érjük el kitűzött céljainkat. Ez egy alapvető egzisztenciális paradoxon, amely a művészi lét középpontjában áll.” (Szuzuki Tadasi)

„Sztanyiszlavszkij, Grotowski és Barba egy újfajta gondolkozásra ösztönözték a színház világát, viszont mindenki saját maga fejleszti ki a saját színészténingjét. Ez egy folyamatos fejlődés, egy folyamatos kutatás. Ha dolgozol rajta a próbateremben napokig meg évekig, a tiéd, a sajátod lesz. Úgy is lehetne mondani, hogy a tréning a test architektúrájának megalkotása.” (Pino Di Buduo)

„Művészként mindig is Friedrich Nietzsche alapállását vallottam a magaménak: »Soha példának senkit se vettem, / magam házában óv a magány / és minden mestert kinevettem, / ki nem nevetett önmagán.«” (Sardar Tagirovsky)

„Amint föltámadt a filozófia szelleme, a mitikus világrend megrepedt. A *műthosz* helyett a bölcselőket már a logosz, a reflektáló diskurzus rendje érdekli, és az a világ, amely így megismerhető. Ám azokat a fenoméneket, amelyek a mitikus világtól elszakadó filozófusok vizsgálódásainak tárgyai lesznek, ugyanaz a lelki jelenség segíti megjelenéshez, amely a mítoszok

A TARTALOMBÓL

„Nem tudunk kikerülni egy világméretű váltást” – a 21. század színházáról **Sardar Tagirovsky**t, a Raszputyin küldetése rendezőjét kérdeztük • „nyomor szívdobbanásai” – vallomások a Misericordia közönségtalálkozóján • „...a színpad nem a hétköznapi élet tere” – **Kozma Gábor Viktor** értekezése **Szuzuki Tadasi** munkásságáról • „A Színház a lélek és a szellem terepe” – **Szabados György** írása • „A tréning az előadás titka” – **Gulyás Zsófia** tanulmánya a Teatro Potlachról • **Szalisznyó Lilla** dolgozata **Bajza Józsefről**, a Pesti Magyar Színház első évadjáról • „Csodálkozom, tehát vagyok” – **Végh Attila** esszéje • „A bábok nem sírnak” – **Mohácsi Szilvia** interjúja **Szász Zsolt** bábművésszel a Nemzeti Színházban rendezett kiállítása apropóján

csodás lényeit megtartotta a hajdani világkép centrumában: a csodálkozás.” (Végh Attila)

„A Színház híd az örökkévalóság emléke és az elmúlás bonyodalma között. Egy istenkísértő, kényszerű és rettenetes játékos vizsgálat, amelyben a mindennek mögötti rajtunk keresztül és általunk kíméletlenül méricskéli magát. Élvez, szemlél és kételkedik. A Színház az Istenek szembesülése.” (Szabados György)

Tájékoztató a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetiszhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

EIFFEL

EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

MŰVÉSZET. MESTERSÉG. MEGÚJULÁS.

CSER KRISZTIÁN operaénekes

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

AZ OPERA ÚJ MŰVÉSZETI KÖZPONTJA
1101 BUDAPEST, KÖBÁNYAI ÚT 30.

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet a Vadászat című előadásból | fotó: Johanna Weber

PREMIER

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo: **VADÁSZAT**

NOVEMBERI ELŐADÁSOK

Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Sarkadi – Fábri – Nádasz – Zs. Vincze: **KÖRHINTA** | Székely: **CALIGULA HELYTARTÓJA** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Berecz András estje: **ISTEN BOLONDJA** | Örkény: **MACSKAJÉTEK** | Gárdonyi – Zalán: **EGRI CSILLAGOK** | Medvegyev: **FODRÁSZNŐ** | Euripidész: **MÉDEIA** | Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** | Visconti nyomán: **ROCCO ÉS FIVÉREI** | Berecz András estje: **ANGYALFÜTTY** | Márai: **A KASSAI POLGÁROK** | Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Hobo József Attila-estje: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** | Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján: **TIZENHÁROM ALMAFA** | Szilágyi: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** | Szarvas József önálló estje: **PUSTOL A HÓ** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** | Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** | Döbrentei: **SÁRA ASSZONY**